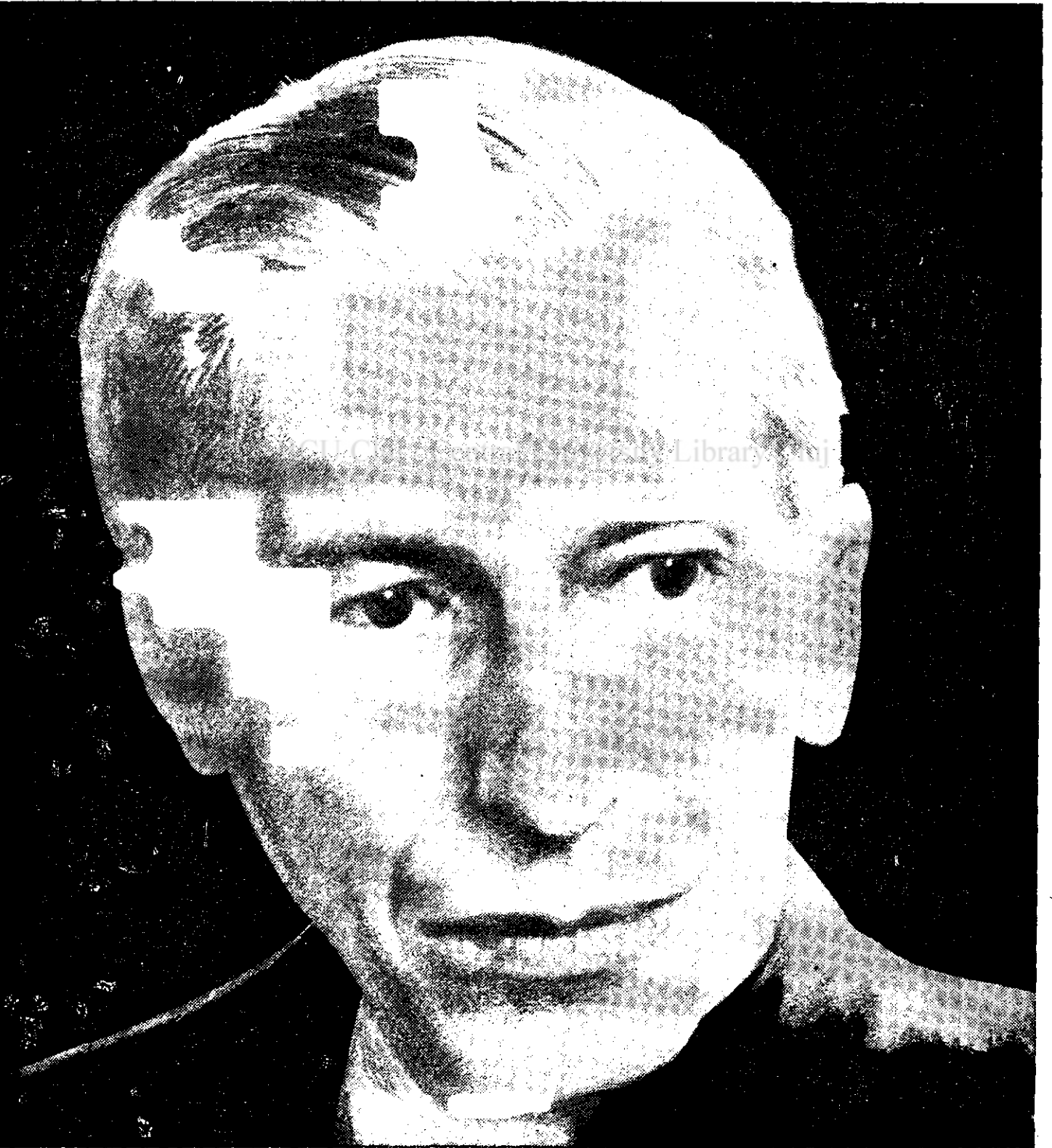

Universul Literar

anul XLIV Nr. 9

26 Februarie 1923

5 Lei

DOCTORUL

sufletul românesc

DOCTORUL Prof. Dr. N. C. PAULESCU

DR. V. T.

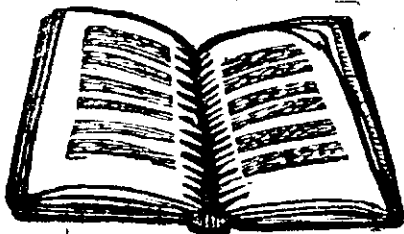
Ni se spune că reputația profesorului dr. Paulescu, este atât de mare în streinătate, în cât o simplă scrisoare de recomandare a lui, aproape că ține loc de concurs pentru internal.

La noi acest tip specific al „doctorului” este cunoscut mai mult ca unul dintre fruntașii mișcării antisemite. Numai anul trecut când cu decernarea premiului Nobel pentru medicină, ziarele de la noi au avut prilejul să afle ce mare savant e acest modest profesor al facultății de medicină. S'a discutat cu acest prilej și în paginile alăturate se vor vedea și opinii streine în această privință faptul că la baza preparatului antidiabetic, numit „insulină” ar fi rezultatul cercetărilor dr-ului Paulescu, publicate încă din 1923.

Pasiunea pe care o am pentru „memorii” „documente” pentru tratatele de drept și medicină, în care viața e discutată cu exemplificări din viața m'a făcut cândva să răsfoiesc faimosul „Traité de médecine” scris în colaborare cu Lancereaux. Mi-este firește nepermis să am pre-o opinie asupra valorii lui științifice. Aceste opinii se găsesc exprimate de streini care fac autoritate în știință. Ceeace a constituit o voluptate pentru mine și orice fost student în psihologie va înțelege acest lucru, este ceeace savanții streini, numesc „filozofia” acestui tratat și ceeace nouă ni s'a părut o magnifică examinare a vieții în legătură cu straturile ei vegetative. De atunci am învățat nu numai să-l prețuim și să-l iubim pe acest savant, ci să-l folosim pentru deslegarea utător probleme pe care le pune arta.

Am orea ca paginile alăturate să aducă spre acest mare savant, cât mai mult dintre spiritele active ale generației actuale. Noi considerăm ca o datoare să i-l înfățișăm.

CAMIL PETRESCU

Știința universală socotește incontestabil, mai mulți savanți români, decât considerăm noi; căci, noi primim, fără nici un motiv, cu neîncredere și pe oamenii noștri mari și pe artiștii noștri valoroși, cari trebuie să treacă prin străinătate pentru ca, acolo, să fie recunoscuți, și-apoi, totuși, să-i primim, — dacă voesc să se înțoaară — cu o discutabilă bunăvoință uneori, cu răutate și ironie, aproape totdeauna.

Printre savanții bine cunoscuți, în străinătate, este prof. Paulescu, a cărui activitate științifică vom încerca să expunem, căci lucrările sale sunt citate și discutate, în toate operele importante: pe cercetările și rezultatele sale, se bazează numeroase publicațiuni străine, cari îi confirmă ideile, însoțindu-le de elogii.

Academiile de medicină și de științe, dela Paris, au consacrat ședințe întregi, expunerilor sale; foștii săi elevi la Paris, azi profesori, i se adresează încă, cerându-i părerea.

Din opera prof. Paulescu notăm, descoperirile făcute cu Lancereaux și comunicate Academiei de Medicină (Paris) asupra tratamentului anevrismului prin injecții cu gelatină (1897—1900). Întâmpinate de criticile fiziologilor Laborde, Gley, Camus, au adus noui probe la Academia de Medicină și cea de Științe, în diferite societăți savante și au demonstrat, în fine, că lichide nedializabile se pot absorbi, injectate subcutan sau intraseros.

Cu prof. Paul Regnier (1898), contra ipotezilor clasice a rolului lor antitoxic, a dovedit că, glandele tiroide elaborează o substanță necesară nutriției sistemului nervos.

Cu Besancon (1898), a combătut ipoteza clasică a indiferenței celulelor cancerului și a probat specificitatea celulară.

Studiind experimental glandele suprarenale, a demonstrat (1899), că o intoxicație mortală prin curarea e vindecată prin o injecție de extract supra-renal și arată că, — contrar ipotezei clasice a acțiunii antitoxice, — capsulele suprarenale, organe asimilatoare, prepară un produs ce se localizează pe plăcile moarte și servește drept un fel de capsă de pușcă pentru producerea contracțiilor musculare.

În 1906, a descris modul de extragere a ipofizei, pe cale temporală, și conchide că ipofiza e indispensabilă vieții iar insuficiența funcțională a ei nu se însoțește de nici o turburare trofică la nivelul extremităților. Această broșură și comunicările la Academie constituiesc punctul de plecare ale unor importante lucrări confirmative: a Prof. Livon, a lui Cushing, a lui Dott, etc.

În 1911, a dovedit experimental că ipofiza nu joacă nici un rol în producerea sindrاملului giganto-acromegalic, cum pretind autorii clasici.

Tot d-sa, (1906), a extras printr-o procedare personală, epifiza la pisici și la câini, constatând că această operație nu e

mortală și nu e urmată de nici un men morbid apreciabil.

A studiat din toate punctele de splina și a arătat că splenectomia modifică secreția bilei, contra opinii emise de Pugliese, Charrin, Mouton.

Între 1911—1913, a publicat o cercetări experimentale asupra rolului glicogenului.

În anul 1920, publică în C. R. de Biologie, un articol: glicogenul diabetului prin extirparea pancreasului, în colaborare cu Dr. C. Mădăcuș: glicogenul în diabetul phlogistic, ambele terminate înainte de 1916.

de plecare al unor importante lucrări. **Tratamentul diabetului** publicat în de la Soc. de Biologie (Paris, Junii 1911 și în Arch. int. de Phys., două articole suplimentare, unul asupra izolării creinei — extractul descoperit de Paulescu, altul asupra căilor de înțelegere a acestui produs în organism. În 1924 a publicat mai multe protocoale cu prioritate: într'adevăr, Prof. Paulescu a publicat încă din 1921, în cele mai importante reviste de fiziologie, de fiziologie sa: un extract de pancreas dispare, temporar, absolut toate simptomele diabetului. După un an și jumătate, mai mulți medici canadieni au descoperit ei primii remedii pentru diabetului.

În 1898, constatând că gusa nu e propriu zis o afecțiune, ci o boală în care se manifestă prin turburări, în careia, gravitatea toate celălalte simptome, e o dilatație paralizică a vaselor ale gâtului și ale capului. Prof. Paulescu avu ideea să combată dezvoltarea vasculară printr-un agent vasomotor. Administră sulfat de chinină și nu vindecarea acestei boale incurabile.

În 1904, probează că febra e produsă de diastazele microbilor și că ea poate fi tratată prin agenți antipiretici, acțiunea tratării în doze fracționate.

În 1922, studiind instinctele experimentale, precizează la câini, sediul instinetelor de nutriție (setea și foamea).

A studiat funcția de eliminare a chilor și a arătat că legile lui Brouha sunt eronate.

Lucrările Prof. Paulescu sunt publicate în numeroase reviste medicale: *Septuaginta medicale*, *Journ. Physiologie et de Physiologie medicale*, *J. de Méd. int. Bulletin de l'Association Médicaine*, *C. R. Soc. Biologie d'Urologie*, (Paris), *Arch. inter. de Physiologie* (Liège), *Spitalul*, *Rev. științ. Rev. san. mil.*, etc.

În anul 1889, Lancereaux îl încredințase, pentru a înfăptui, împreună cu mare tratat de medicină, având caracter științific, etiologia. Volumul prim, care a părut, în 1903, dând loc la numeroase precieri elogioase, în revistele medicale dintre cari e remarcabil articolul lui Landouzy (*Presse medicale*). Acest tratat cuprinde studiul maladiilor, din punct de vedere al cauzelor morbide și pe lângă denumirea boalelor după cauza lor, doilea, *Patologia sistemului nervos*.

Dr. Dr. PAULESCU ȘI STRĂINĂTATEA

Dr. Arthur, marele fiziologist :
 „și străns în această carte, noțiuni
 și prin aceasta ați făcut un ser-
 viciu deosebit, stabilind legăturile cari
 fiziologia, terapeutică și filosofia.
 „Dr. e prin acest fapt antipodul
 mele, din care am eliminat ceea ce
 fiziologic propriu zis. Dar nu mă
 sc de fel să pretind că metoda mea
 e bună, ea e doar mai aproape de
 meu de a judeca, nimic mai mult.
 „Atul meu are nevoie de un adaos de
 fiziologie patologică și farmacodinamie
 „identul să fie preparat pentru abor-
 ta clinică, al dv. e complet.

„Plut cu plăcere și respect acest nou
 printre tratatele de fiziologie
 „Prof. H. Huchard (Paris) „Plecând de
 aceste date experimentale, Paulescu a
 „ideea să institue medicația acestei
 „fiziuni prin sulfatul de chinină, din
 „a acțiunii lui vasoconstructive asu-
 „vaselor capului și gâtului... Iată te-
 „utica cea bună, fiindcă ea se bazează
 „pe experimentarea și fiziologia medi-
 „camentului”.

„Atragem atenția practicianilor asu-
 „tratamentului recomandat de d. Pa-
 „cu, ale cărui cercetări răbdătoare
 „terapeutică fiziologică merită elogiile
 „tre, căci sunt urmate de succes”.

„Helme „...toată lumea va putea să
 „nu ceva (din tratat). Cât diferă, în-
 „devar, de monografiile grăbite, cari
 „și servite prea adesea publicului me-
 „dical”. Revue moderne de Médecine
 „(le chirurgie).

Prof. Landouzy. „...Ideea conducătoare
 a d-lor Lancereaux și Paulescu, este fi-
 losofică. Ei au arătat că poți îmbrățișa
 deodată toată Patologia, cu condițiunea
 de a te așeza suficient de sus în obser-
 vatoriu tău ; au arătat tot avantajul ce
 poate fi tras, din punct de vedere di-
 tactic, din priceperea cauzelor boalelor,
 și au contribuit astfel, la lupta contra
 risipirii medicinei în specialități, unde
 fiecare, cu ochi fixați pe un fragment de
 mozaic, devii din ce în ce mai incapabil
 de a prinde întregul și a înțelege sen-
 sul...”

(Presse médicale, 1904).

Sir Ed. Sharpey Schafer, f. r. s. (prof.
 de Fisiol. Edimburg). „Paulescu a stabilit
 cel dintâi în mod lămurit că ablația com-
 plectă (a hipofizei) produce în toate ca-
 zurile, moartea...” „Ideile lui Paulescu
 au fost confirmate de H. Cushing și co-
 laboratorii săi”.

F. Cathelin (Travaux annuels 1926) :
 „Acești distinși cercetători de labora-
 tor (Paulescu și 2 elevi ai săi) aduc con-
 firmarea experimentală a ideilor ce a-
 păr, singur în Franța, de mai bine de
 zece ani (legile lui Ambard sunt ero-
 nate).

Charles Mathé — San Francisco.

„E o rușine că s'a trecut peste desco-
 perirea lui Paulescu, în privința trata-
 mentului diabetului”.

at în 1906, iar al treilea, Patologia a-
 tului respirator și digestiv, în 1912,
 „va luni după moartea lui Lance-
 reaux. Prof. Paulescu a continuat singur,
 „ra începută și a terminat volumele 4
 „5, a căror apariție a fost întârziată,
 „cauza greutăților tiparului.

După război, între 1920 și 1922, a pu-
 cat trei volume de „Traité de Physi-
 ologie médicale” ; această importantă lu-
 cre, cuprinde, alături de o expunere
 generală a fiziologiei, toate lucrările,
 „sus citate, ale prof. Paulescu, în do-
 „meniul fiziologiei, precum și noțiuni ge-
 „nerale de filosofie spiritualistă și o cri-
 „tică acerbă a materialismului ateu.

„Studiind fenomenele vitale de relație,
 „demonstrează că toate, fără excepție,
 „prezintă un caracter evident de finalita-
 „te și se înlănțuiesc, într'o ordine precisă,
 „vederea unui scop comun ; demonstra-
 „rea că aceste reflexe, caracterizate prin
 „faptul că la ele nici reacția, nici ținta nu
 „sunt cunoscute de ființa viețuitoare, se
 „realizează într'un scop precis, util ; actele
 „flexibile joacă, la toate ființele, un rol
 „esențial ; ele sunt efectul unei organiza-
 „ții, adică a unui mecanism voit, stabi-
 „lit la origine și realizat în momentul di-
 „ferențierii celulelor și formării organelor
 „cazemeni, instinctele, sunt acte, în cari
 „organismul adevărat nu e cunoscut de ființa
 „viețuitoare, conștientă totuși de impre-
 „sionare și reacția însoțită de plă-
 „cere ; și aceste acte se execută cu o e-
 „ficiență uluitoare, într'un scop comun,
 „de la început.

„Din deviere a scopului adevărat al in-
 „stinctelor, rezultă boale, patimile, pe
 „care le studiază, indicându-le tratamen-
 „tul.

„Discutând remediile asupra patimilor

și conflictelor sociale, arată că doctrina
 creștină constituie o adevărată speciali-
 tate supremă a Științei medicale.

Aceste idei, sunt de mult expuse în
 diferite lecțiuni de deschidere, articole
 și broșuri, publicate la noi și în străină-
 tate.

În 1900, a publicat în Journal de Mé-
 decine (Paris), prima sa lecție de des-
 chidere : Definiția fiziologiei, pe care o
 termină declarând : Cred în Dumnezeu.
 În 1902, într'o lecție de deschidere, de-
 monstrează absurditatea ipotezelor : ge-
 nerație spontană și darwinism ; se naște
 o adevărată furtună printre profesori ;
 cu Voinov și Leon, a avut o polemică vio-
 lentă, din care a eșit biruitor, grație me-
 todei științifice, cu care a răspuns.

Încă tânăr, harnic, modest, izolat, pre-
 ocupat mereu, de nouă cercetări științifice,
 Profesorul Paulescu face să iasă,
 din sărăcăciosul Laborator de Fiziologie,
 al Facultății de Med., lucrări importante,
 cari își găsesc o primire din cele mai mă-
 guloase, în revistele străine. Publica-
 țiile continue, legăturile sale cu savanții
 străini, fac ca profesorul nostru, să pri-
 mească mereu articole și lucrări străine,
 însoțite de cele mai curtenitoare omagii,
 din partea autorilor.

Acesta este savantul medic și fiziolo-
 gist, care la moartea-illustrului Lance-
 reaux, a fost chemat la Paris, pentru a-l
 înlocui. Ar fi găsit acolo, un câmp de
 activitate imens, mijloace perfecte de
 studiu, potrivite puterii sale de muncă ;
 ar fi fost, desigur mai bine și pentru
 dânsul și pentru știința medicală... dar,
 a răspuns că-și iubește prea mult fami-
 lia și Țara, pentru a se putea înstrăina...
 și a rămas la noi, unde primind foarte pu-
 ține laude, modestia sa se simte mai bine

neadevarate

omul și medicul

„...În spital veți mai găsi și oameni de
 alte nații, ca unguri, greci, ovrei... nații
 chiar dușmane nouă și cari duc în contra
 noastră o luptă pe viață și pe moarte.

„Or, toți acești oameni, — buni sau
 răi, virtuoși sau vițioși, conaționali sau
 inamici. — primesc în spital aceleași în-
 grijiri, fără să se țină seamă de meritele
 sau de nemernicia lor”, fiindcă „Dumne-
 zeu, vrea ca iubirea, ce-i datoresc oa-
 menii, să se reverse asupra bolnavilor
 săraci...”

„Sunt unii medici de spital, cupizi și
 avari, cari fac vizita în câteva minute,
 galopând pe dinaintea paturilor.

„Sunt alți medici de spital, orgolioși,
 cărora li se pare că spitalele sunt făcute
 pentru ei, și consideră pe bolnavi ca pe
 niște obiecte de studiu. Ei sunt multu-
 miți când primesc un caz interesant, asu-
 pra căruia vor putea să facă o comuni-
 cație la o societate savantă sau să-i pu-
 blice observația într'o gazetă medicală.
 — dar resping sau nu se ocupă de sărma-
 nul bolnav, care nu prezintă decât un
 caz banal, ce nu poate fi exploatat în
 profitul gloriei lor.

„Mai sunt și medici de spital cărora, în
 lipsa unei educații creștine, li s'a atrofiat
 fibra idealului, și au căzut în indiferență
 devenind pur și simplu un fel de trântori
 care, pentru o leafă cât mai grasă fac
 cât pot mai puțin.

„Acest soi de medici paraziți roiesc
 pretutindeni și constituie o adevărată
 plagă socială.

„D-voastră, însă, să nu urmați aceste
 păcătoase exemple.

„Când veți intra în cre-un spital, des-
 brăcați-vă de patimile de cupiditate și
 de orgoliu, lepădați-vă și de trândăvie
 și dați-vă cu totul bolnavilor, — cărora
 să le fiți recunoscători dacă îngrijindu-i,
 vă vor permite să vă instruiți.

„Și dacă voți să fiți perfecți, culegeți
 fructele ce se vor desvolta din sămânța
 ce-am semănat astăzi în sufletele Dum-
 neavoastră, tinere și generoase. — și,
 urmând preceptele carității, îngrijiți pe
 bolnavul mizerabil, — nu ca pe un om,
 nu ca pe un frate ce suferă — ci ca pe
 însuși Dumnezeu!

(Paulescu. Lecție către studenți).

NOTE BIOGRAFICE

Prof. Paulescu s'a născut în București,
 în Noembrie 1869.

După ce și-a terminat, în țară, clasele
 primare și secundare, a plecat la Paris,
 în 1888 la Facultatea de Medicină. În
 1892 fu primit extern, iar în 1894, intern,
 la Spitalul Notre Dame de Perpétuel se-
 cours, în serviciul lui Lancereaux. În
 1897 e numit medic secundar al aceluiași
 spital, și în 1901 vine la București.

În 1897, și-a luat doctoratul în Medici-
 nă cu teză de istologie : Structure de la
 Rate. În acelaș an, și-a luat certificatul
 de studii superioare de fiziologie gene-
 rală, la Prof. Dastre (Sorbona).

În 1901, și-a luat doctoratul în Științele
 naturale, cu o importantă teză de chimie
 biologică : Etude comparative de l'action
 des chlorures alcalins sur la matère vi-
 vante.

P O E Z I E

GEORGE GREGORIAN

LUPUL VAZDUHULUI

Printre gângănil trase la rândea
De luciul zilei peste burta brună,
Sunt lupul vânăt, licărit de lună
Și 'nsăngerat de stele cu prăsea.

Frunzișurile'n foșnete de-avuz
Și bâzâiala rumenei poteci
Nu-mi satură turnarea mea de veci
Din haosul cu vifore'n auz.

Eu ziua dârz mi-am sfâșiat-o'n colți...
Și'n rostul meu cu razele târzii
M'asvârl din asfințituri în pustii
Pe-adâncurile ce surâd în bolți.

Cu-oșel de ochi, de urlat și de gleznă
Mereu năluc'albastră pier și-apar,
Brăzdând lumina rece de altar
Pe'ntinderea cu funduri largi de beznă.

Spre lună 'ntins mă duc și'n zări mă șterg !
Și'n timp ce vântu'n raze ascuțit
Mă taie'n piept, rupându-se 'uroșit,
Imi calc sălbatec sângele și-alerg !

Din tot ce curge'n vid, a mea e luna !
Născut în piscul ei, cu zarea bloc,
Ea m'a scaldat în albie de foc
Și mi-a 'mpânzît cu basme vâgăuna !

Și de-am căzut o țandără din sfere
În blestem și'n slujenie de iasmă,
Imi arde'n ochi țărâmul ei de-aiasmă
Și sânul ei tremurător mă cere !

Și sbor, gonind pe fulgere de ghiară !
Nu-mi pasă de hotarul nevăzut
Pe care'n turme-albastre au căzut
Arhangheli cu setea mea de fiară !

Nu-mi pasă de spărtura ce mai largă
Imi gâlgăe din pieptu'n care sap,
Când tai cu ea genuna cu să scap
De-atât pământ ce goana mi-o aleargă !

Că vremea-i scut și spațiu n'tare vad,
Că drumurile'n capătu-argintiu
În țărni de plumb se sfărâmă, o știu...
Sub razele pustiei o să cad.

Dar rana din oșelul meu apus
În aripi roșii se va smulge toată
Și va sbura 'nainte, alergată
De ochii ce'mi vor îngheța în sus !

PETRE STRIHAN

IN ABSENȚĂ

Pentru NINOTCHKA

Pustiul din mine mă mână în stradă
Și păsul mă poartă pe drumuri știute...
e luna topită albastru'n zăpadă,
sunt umbra uscată sub stelele mute...

Ajung fără voce la ușa în care
bătui într-o seară c'un deget de vis ;
o cameră caldă mi-așterne covoare
sub pașii ce calcă pe gândul ucis...

Pe masă, în fața oglinzii ovale,
din rama brodată mărunț, imi zâmbești ;
pe lucruri, atingerea mâinilor tale
imi mângăie fruntea sub care trăcești...

Divanul, cu pieptari de perne turcești
și rochia păstrându-ți mulajul în curte,
țigara pe buza aceleiași cești
și-acelaș parfum cu vibrații durute.

și cartea cu scoarța gălbue în care
lăsași o fărâcă din sufletul tău
mi-încurecă în ureje un gând de plecare
mocnit în tăcerea părerii de rău...

Acuma, în versuri trăite îți scriu
visarea din turbur de doruri cernită
de cel ce-ți adună din aerul viu
o urmă ghicită pe care-o sărută...

INCEPĂTORII

ION POGAN

RITM ÎNTORS

Pe-acelaș drum prin lume sub zările întoarse
Pe unde-mi duc la tine lumina unui gând,
Și inima, prea plină, s'a întors cu buze arse
Ca să-ți sărute pașii, pe urma lor plângând.

Am înopțat cu tine în încăperea mică
— Din piept făptura-ți smulsă ca dintr'un foc scânt
Ți-am mângâiat lumina să nu ți-o sting, cu frică,
Să nu ghicesc în tine sub lutul vag, femeia...

Am împărțit cu tine și timpul și odihna
— Cum îți înaparte veacul și pâinea și durerea,
Murea în lume omul în om murea tăcerea,
Și ne'mpărțeam trecutul și mana lui și țihna.

Și când tăcerea goală mi-a 'năbușit sub pleoape,
O pleoapă de odihnă se ridica pe zări
Și gândul frânt de sunet murea și el aproape
Ca, lângă mine-un câine cu'n scheunat pe nări.

OBSTACOLUL

Al. Cazaban

„Universul Literar“, constituie pentru Al. Cazaban un serios imbold de revenire spre literatura părăsită aproape. Iată-l părăsind din ce în ce mai mult tonul satirei ca să se apropie de al ironiei obiective. După „Din țara Șacalilor“ ne dă acum „Obstacolul“.

Am surprins în chiar clipa când se băteau la ușa unui cinematograful. După felul cum doamna i-a întins mâna și l-a privit în ochi, am înțeles că ea și prietenul meu Tiberiu a făcut oă cucieren.

Am lăsat să facă numai câțiva pași: — Te-am prins! — îl întâmpina, doindu-l în glumă — Te-am prins... Nu mai ascunde... Acum vād și eu că e vārat ce spune lumea... Craiule... repede ai mai convins-o și pe asta... întâmpinarea mea în loc să-l măgălescă, mai mult l-a plictisit:

— Ce tot spui!... Pe cine am mai con-

— Ei lasă!... Nu mai fă pe discretul... am văzut doar cu ochii mei!...

— Ei asta!... Te înțeleg: Vrei să spui doamna Munteanu!... Te înșeli, a... Nu-i deloc ce-ți închipui și mai ce crede lumea!... O cunosc și atātă

— Zău?... Atātă tot!... Parecă n'am vă- eu, cu ce duiosie te-a privit în ochi, și-a întins mātana pe care ai sārur- așa de apāsāt...

— Chiar dacā m'a privit duios, cum tu!... Asta nu înseamnā cā tot așa vese și eu...

— Adecā vrei să spui cā nu-ți place? Absolut!...

— Atunci, de ce vā vede lumea mereu reunā?

— A cui e vina dacā de cāte-ori mādănește, Eliza mādă oprește!...

— Tu care știi tare bine cā Tiberiu nu-și vede vremea fārā folos cānd, se ține o femeie, l'am înfruntat:

— Cum crezi cā o să te cred!... Par- n'ăși ști eu ce te apropie pe tine de femeie!...

— E drept cā eu merg deadreptul la... Dar, îți jur, cā eu Eliza n'am a- nici o legăturā mai intimā... De ce sā prefac?... Ți-a spus drept: Nu mi-a niciodatā inima ghes...

— Și, de ce mādă rog?... E destul de fārā... E draguță, inteligentā și foarte... O adevāratā intelectualā!...

— Toamai de asta!... E intelectualā... intelectualā!... Mai bine ar fi fost el...

— Nu înțeleg...

— Da cānd ai înțeles ceva!... E drept și cazul e preā, cum sādă zic, compli- pentru inteligența ta!... Pot să-ți

— Numai atātā: Dacā femeia asta guță și încă destul de tână, n'ar fi de... intelectualā, și dacā, mai ales, discuta în tot momentul chestiuni de

— de filozofie și de economie politicā, te cā lumea ar fi avut dreptate sādă ce crede...

— Ești absurd... La ce te-ar împedica

discuțiile ei?... Fiindcā discutā, nu-ți dādă inima ghes?

— Da!... Nu mai rāde prosteste!... Nici nu-ți poți închipui ce efect dezastros au asupra simțurilor mele, aceste discuții savante!

— Ce efect poate să aibā?

— Mādă calmează!... Sau, mai lāmurit: Discuțiile ei savante mādă fac să uit cā am lângā mine o femeie!... Mai iute, ele mādă silesc să cred cā mādă găsese în societatea unui belfer pedant care ține să-mi arate, nerugāt, toatā cultura lui... Ți-o spun sincer cānd ea începe să-mi demonstreze lucruri pe care nu i le cer, nu știu ce să fac ca să mādă eschivez...

— Dece nu schimbi vorba?... Trebuie să-i spui lucruri care plac unei femei!... să vezi cum lasā discuția...

— Crezi cā n'am încercat?... Într'o zi, am întrerupt-o brusc din vorbāria ei savantā și am întreat-o ce crede despre sentimentul iubirei!... Știi ce a făcut?

— S'a sculat, să plece!...

— De unde!... M'a apucat repede de mādă...

— Ei, vezi cā te-a apucat!... — Da... M'a apucat de mādă... Mi-a strāns-o cu putere, s'a uitat țintā în ochii mei și...

— Și ți-a vorbit în șoaptā!... — Nu mi-a vorbit de loc în șoaptā...

— Dimpotrivā: Mi-a vorbit tare de tot și m'a întreat dacā am cetit: „La psihologie din sens et du sentiments“... Din bārbat îndrāzneț, m'a transformat pe loc, într'un elev sfios de liceu care se încurcă, neputānd rāspunde la întrebarea profesorului... Iar genuchiul meu care simțea sub māsā, genuchiul rotund și cald al femeiei, se retrase îndatā ca și cānd s'ar fi atins de colțul rece al unui pupitru de școalā... În gānd, am dat dracului pe autorul care n'a avut altā treabā decāt să se ocupe cu psihologia sāmșurilor și a sentimentelor și m'am hotārit să nu-mi mai pierd vremea cu o astfel de femeie!...

— Și totuși te ții de ea!...

— Nu mādă țin eu... Ea se ține...

— Dacā i-ai plăcea, fii sigur cā ți-ar vorbi și de altā ceva... Nu numai de psihologie... Probabil cā e bucuroasă cā a dat peste un profan, ca tine, care o lasā... să vorbească pentru-cā n'o poate contrazice!

— Așa crezi tu!... Vezi dacā nu știi ce s'a petrecut între noi?...

— Vă-să-zicā tot s'a petrecut ceva?...

— Ei da!... S'a petrecut... Ascultā mai bine și nu mai spune prostii... Astā toamnă, a venit la mine la redacție...

— Te cautā și la... redacție?

— M'a cāutat atunci... Era o zi splendidā... Cānd a intrat, aproape n'am recunoscut-o... Era transformatā: Purta o

rochie transparentā ca azurul... Brațele îi erau goale... Atātā are și ea frumoșe brațele!... Niciodatā n'am văzut-o decoltatā... Așa, mi-a plăcut mai mult de cāt oricānd... Făcea s'o vezi și tu!... Mai îi invidiat... Și știi de ce a venit?

— Probabil ca să discute...

— Nu anticipa, te rog!... A venit, pur și simplu, să-mi propunā să facem o plimbare afarā la cāmp... O prietenā de a ei mai bogatā îi pusese la dispoziție automobilul... dar numai pe trei ore... Am primit cu plăcere, mai ales cā s'a înbușorāt toatā cānd m'a făcut invitația... Aerul curat, de cāmp, parcā o îmbātase... Făcea nebunii ca o fetiță scāpatā depe bāncile școlai, și mādă privea în ochi, cu îndrāzneala unei... rafinate dela Alhambra sau dela Moulin-Rouge... Deși comod automobilul, stāteam așa de vārāfi unul în altul cā parcā ne lipisem...

— Și mai spui cā n'ai avut nimic cu dānsa!...

— Ai rābdare... După patruzeci de chilometri vitezā, am stopat la marginea celei d'ntāi păduri din drumul nostru... Cum ți-am spus: ziua era splendidā... Cu un zāmbet mai mult decāt grațios, ea ordonā șoferului să aștepte pe loc, înțoarcerea noastră din pădure... Sprintenā ca o fetiță de 18 ani, deși a atins 35, mādă luā de braț și amāndoi, întineriți deodată, ne afundām în pădure pe o pote-cuță foarte îngustā... Era așa de strāmță cārarea, încāt Eliza îmi lāsā brațul și o luā înainte, cu sārături de adevāratā caprā...

— Sālbatecā?...

— Nu, domesticā... Aproape alergā... Și ca să nu rămān prea în urmă, a trebuit s'alerg și eu... Recunosc cā eram caraghios... Rāzbind deodată într'o poiană deschisā, tovarāșa mea se repezi să prindā una din sutele de libelule care plutau scānteitoare în bātāia soarelui... După ce s'a moleșit de atātā alergăturā, s'a lāsāt, pe iarbā, la umbra unui tufiș de alun... Îți închipui acum infiorarea care ne cuprinde în clipa cānd o femeie se silește să-și ascundā genuchiul în umbra de mātase a unei rochițe de jumātate metru lungime... Infiorat, dar destul de îndrāzneț, m'am tolānit și eu pe iarbā, la doi pași, în fața ei, cu ochii țintā în tālpile subțiri ale pantofilor... Cāte-va momente ne-am uitat unul la altul și n'am avut ce ne spune... Deodată, frunzele cāzute foșnirā ușor și în marginea tufișului, se ivi un gușter de smarald, cu burta galbenā ca aurul... Fārā să se sperie cāt de puțin, prietena mea se uitā cu atenție la această reptilā de o mārime puțin obișnuitā; apoi mādă întrebā scurt dacā știu din ce ordin fac parte șopār-lele... Și înainte de a mādă reculege din zāpāceala acestei întrebāri, savanta mea

P O E Z I E

AURELIU CORNEA

Hoinăream jilav, ca ieșit dintr-o etu-greoi cu cealaltă mână care se înțelege, vă, din cauza vremii păcloase, înăbușitoare. Trecând pe lângă ușa unui „bar“ un bețiv tocmai eșea cu niște picioare moi, bălăbănindu-și capul mai mult pe pept. Lăsă ușa deschisă și făcu un pas nesigur pe trotuarul ud, care strălucea rece tăios în lumina vitrinei. Fiind loc între ușă și bețiv, trecui prin acest gol în care timp el îmi întinse o mână crăpată și îmbibată de vopsea albastră. I-o dădui și eu pe-a mea uimit. El continuă să-și frece barba mare și blondă pe colțurile roșii ce-i spânzurau la pept, ale batisetei care-i înfășura gâtul pătat de picingini, și-mi dete bună seara, mormăind nu știu ce încăleț și gesticulând

prietenă se grăbi să-mi dovedească, pe loc, că i-a plăcut să se ocupe și cu studiul zoologiei... Și începu : „Sopârta face parte din ordinul saurenilor... Toate reptilele gigantice de înainte de deluviu ca ictyosaurul, de pildă, au fost tot sopârle... Fossilile de ictyosaur găsite în epoca secundară... Am căutat s'o intrerup prin o glumă ușoară, dar ea mi-a aruncat o privire severă... M'am resemnat s'ascult și acest curs, cu speranța că se va sfârși odată... Dar nu se mai isprăvea!... Dacă n'ași fi politicos cum sunt, m'ași fi ridicat de jos și i-ași fi spus scurt : „Bine doamnă, de asta m'ai dus la pădure?“... Intr'un rând m'am gândit să-i astup gura cu un sărut... Mi-a fost frică însă să nu-i deranjez dintele cel de aur... Deodată, răsună, enervat, strigătul unui klakson. Conferențiară se opri brusc... Când să zic : slavă Domnului, o văd că-și aruncă înspăimântată ochii pe brățară : „Vai cât de repede a trecut timpul!“ Apoi ridicându-se în grabă, mă privi dușmănos, ca și când eu ași fi fost cauza că timpul trecuse atât de repede...

— De ce n'ai căutat s'o... împaci?

— Ce s'o împac!... Era furioasă... „Să mergem!“ mi-a ordonat : că doar nu sunt eu stăpâna automobilului!... O lăsa să treacă înainte, urmând-o respectuos ca un dobitoc bătrân ce am fost... În automobil, a stat tot timpul înbufnată, iar când am încercat să-i prind ușor mâna, și-a retras-o aproape cu brutalitate... Și ca să n'o plictisesc cu complimente... tardive, a pretextat că a prins-o migrena...

— Și n'ai avut cu ea nici-o explicație?

— Nu... Dar când m'am dat jos din automobil, i-am mulțumit în glumă pentru... comunicarea ei savantă din pădure și am adăugat că acest lucru putea să-l facă foarte bine și la București și nu numai decât între patru ochi... Și am plecat grăbit fără să-i mai ascult răspunsul...

— Și totuși, vă văd tot împreună...

— Da... Aștept prilejul să mă invite încă odată la pădure...

— De ce?

— Ca s'o pot refuza cu... indignare!

era de aceeași culoare. Când ridică puțin capul și mă privi, rămase uimit precum eram și eu și-mi dădu drumul la mână.

În acest timp, pe ușa căscată, odată cu aburii care eșeau neconținut dinăuntru, apărură un alt bețiv tot așa de moale, ascuțind inciușat un creion prost pe semne, căruia nu isbutea să-i facă vârf.

Cel care-mi întinse mâna, răcni la el:

— Bine mă, te știam că ești după mine... îți dau mâna să ne despărțim și tu unde ? la dracu, înăuntru.

I-am strâns-o pe-a istuia, care nici nu-l cunosc!

Cel ce asculta, ridică mâinile albastre, ca și ale celuilalt, în sus, căscă ochii mici mirat și dădu drumul unui râs lat și gros. Eu îmi continuai drumul.

Un zdrențuit și scofălcit ca o momâie înviată, trecu ca o săgeată pe lângă mine. Iuțea lui era sa de mare încât uimit, nu puteam pricepe de unde adună atâta energie. Acest om după mine, trebuia să se zbată în agonie pe un pat. Știa însă, pe semne, că nu mai are mult și de aceia alerga așa de grăbit prin mulțime.

Mai încolo, mă izbii la un colț de sânii tari ai unei fete îmbrăcată bărbătește în negru. N'a lipsit mult să ne lovim cap în cap. Oftă plăcut aproape de urechea mea și plecă cu mâinele la ochi. Un suspin al unei fete necunoscute mai ales la ureche, e neînchis de plăcut. După câțiva pași se îndreptă serioasă și începu să-și mânăscă stângaci bastonul. Nimic n'avea femeiesc în îmbrăcămintea luxoasă, afară de pantofi, dar în mers și în mișcări, gingășia feminină te impresiona mai mult de cât ori care alta îmbrăcată cum se obișnuiește.

— „Vingt sous le kilo, vingt sous le kilo“, îmi răcni la ureche lângă trotuar, o femeie slabă, cu fața ovală, galbenă, boțită și plină de coșuri mici și negre care părea o pleată presărată cu seminte de săcărică. Împingea un cărucior cu patru roate de bicicletă, în care o grămadă cafeșe de curmale chifligite, avea înfipt un băț cu un cartonș alb în vârf, pe care era scris ceea ce striga. Glasul ei subțire și strident, sfâșia celelalte șgomote ale străzii, atât de puternic, încât îți venea să crezi că alteineva strigă, nu acea oftigoasă, cu capul gol și ud, cu toate că vedeai cum i se deschide rotund, ori i se strânge ca un bot, buzele vinete și păroase ca ale unui soldat. Parc'o trăgea mizeria de cap. Pe pept

și'n spate, avea cusut câte-o albă de hârtie pe care era scrisă ceea ce striga ca o naufragiată; „un franc kilogramul.“ Un băeț mergea lângă ea încrucișat, cu ridicate până la urechile galbene covrigei și cu mâinile în buzunăred ca și mamă-sa, avea la șapă acelaș strigăt disperat. Când femeina strigătul, cu vinele pe gât unflante, începea băiatul, mai slab, urletul femeii uimitor, ternic și mersul iute și electric al turoșului scofălcit, mi-au adus de viață ciudat de puternică a lor aprinse care se sting...

Deodată mă oprii pe loc, cu o frunte și cu alta în sold, privind și suspinând : unde voi dormi eu în asta noapte? "

În buzunările pantalonilor rușmurdare n'aveam decât fărâmiță pâine, care deși cât boabele de erau pe terminate din cauza de mele cu bățături, care din când în le scotea și le ducea la gură să-mi foamea. „Unde voi dormi domnule mai întrebai iarăși cu fruntea cre-

„Ai să vezi“ — îmi răspunsei trebuit Marsilie, nu puteai să s' Lion, unde aveai de lucru și unde îți strânsesei câțiva bănișori.“ Mă cu mâna peste frunte și pornii fără să știu unde. Bătea vântul, și țâșă și bura. Totul era ud și rece, părea asudat de groază... Mai târziu începu să ploaie și vântul mă învăzând batjocoritor, cu șalurile lui ude și reci, care învălătucindu-se chineau usturător cu frenurile peste și obraji. În dimineața acestei zămisem mai târziu în port și nu angajă nimeni la încărcat ori la cărcat mărfurile din vapoare. Îm greață, căci de frica foamei, îmi casem toate buzunările cu stafide sac rutred și snart găsit în elid pe cheuri, și-le mâncasem pe to

...Vântul mă lua de spate și m'ea, dar eu nu mă înpotriveam. M'unde voia el. Când mă izbea în față, mă întorceam înapoi. Pur mă infundai în cartierele din spridar fugii din ele căci mai toate lui mi se părură sinistre, înflor

Lungi, largi, drepte, murdare și cu casele toate ude, de culoarea simple și înalte ; cu ferestrele namente ca la cazărmi, abatoar pușcării, veșnic fără lumină, cu albastre în ele, ori cu storurile și colbăite ; „parterul“ fără pră

ini luminoase. Toate păreau de ace-
laltmă, de același culoare, de ace-
laltmă seriozitate și nedespăr-
du-le decât spații foarte înguste,
ada părea că e formată din două zi-
ri ualte și egrasioase și se asemăna cu
egradă curios de lungăreață de pu-
șie. Trecătorii erau rari, posomorâți
toți îmi inspirau frică. Numai ploaia
vântul se sbenguiau veseli de capul
în tot lungul. Nu treceau decât rar
duri de camioane, parcă pentru a nu
fi frică; și dacă trecea câte unul si-
camionarul răceea la cai, parcă dis-
pat și-i făcea să fugă cu o vijelie cu
tele camionului mai mult pe sus, decât
pavaj.

Puși ochii pe terasa unui restaurant
într-o piață aproape de portul vechi și
gândeam să mă hotărâsc acolo în
noapte. Era plină însă cu clienți care
mai aveau de gând să plece și-i dădeam
reu târcoale. Prin apropiere dăduri
te o hudița a prostituatelor: strămtă
âmbă și neagră.

Semăna mult cu aceea descrisă de
upasant în care o femeie de noapte
culcă fără să știe de la început cu fra-
e său pe care nu-l văzuse de zeci de
Din vitrinile „barurilor“ dese, se
use scene în care apăreau dansând
nei goale, în fața străzii înbăscite de
ni, de toate neamurile, culorile și
berile, atrăgând clienți.

atorcându-mă terasa era pustie; sca-
le clădite unele peste altele, impre-
cu mesele, erau îngrămădite în cele
a colțuri ale extremităților terasei.
uitai în dreapta și în stânga ca un
și văzând pustiu, obloane trase și
meric pătat cu galben la distanțe
de luminile anemice ale becurilor,
furișai într'unul din cele două col-
strecurându-mă târâș printre pi-
rele subțiri ale saunelor. Glodul us-
de pe chingile lor tămâjite de tăl-
clienților, îmi curgeau după cap și
lecai mai jos, dar suflarea-mi deasă
nterinică de emoție și frică, îmi zvâr-
colbul de pe asfaltul pistruiat al te-
in gură, în ochi, pe sprincene pe
ji. Tot socotind cum să țin capul
și fie mai bine, încordând mâinile
ca să-mi trag corpul, dăduri în
de un mototol de boarfe. Aseultai
și auzii o respirație de somn. Pu-
âna pe el.

mototol simți și se mișcă gemând
și pricepe că e un om. Prinse a tuși
negește.

Moșule, șoptii înădușit să nu audă
un eventual vardist. Cum îmi auzi
ul se uită la mine speriat, apoi pi-
ndu-și buzunările, și strângându-și
ențele pe el, începu să se miște viu,
epărtându-se târâș, însă cu fața me-
la mine, fîntindu-mă cu niște ochi
antaji de zăpăcit.

Avea o față năpădită de păr cenușiu,
creșcut sălbatec și încălcat. Bodogănea
nu știu ce supărat, blestema și mereu își
apăra și pipăia buzunările. Am priceput
că se teme să nu-l prăd și zâmbind, gân-
diu la uriașa lui avere. Pe lângă părete
era o trecătoare; pe acolo se târâ până
ce oși dintre scaune.

La loc liber se sculă și apoi se așeză
în celălalt capăt, amenințându-mă cu
pumnul. „Cine știe“ gândii „poate că
ăsta are mai mulți bani decât proprie-
tarul terasei? Ia să-l sperii“:

— Moșule, strigai și așteptai apoi sa-mi
răspundă

El însă nu scoase un cuvânt; se mișcă
doar molfăind supărat.

— Prietene, de ce fugi de mine??
Crezi că sunt hoț? îi șoptii îndesat să
audă, căci vântul în piață zburda, când
hohotind subțire ca niște mânzi, când
urlând înfiorător, ca niște fiare tortu-
rate de dresor. Vino'n-coa să ne lipim
unul de altul să ne încălzim.

Drept răspuns, el se sculă din acel colț
și fugi în bătaia vântului chefliu, care
începu a-l trage din toate părțile de
zărente scuturându-l și blendindu-l în
toate părțile. Am răs tare, să mă audă,
să-l necăjesc, apoi mă îngrămădii mai
în colț, deschizându-mi jacheta murdară
de făină de grâu, ridicându-i gulerul și
vârându-mi capul în ea să-l acoper.

Simțeam însă cum venea vântul prin-
tre picioarele pline de glod ale scaune-
lor și mă izbea în spate ca niște măture
ude.

Din port, sirena unui vapor, urlă atât
de puternic încât mă uitai să văd dacă
nu se cunoaște spintecătura brutală. Un
om lung, venea curios de mărunț cu o
scăpătură nă-mână în spre mine. Piața era
pustiie și luca ca o boltă.

În ea se uitau mai multe străzi-pustii ca

și ea. Din cauza ceței, caselor nu li se
vedeau acoperemintele și totul părea
dărâmat și ud ca după incendiu. Oricât
de mărețe și noi ar fi fost, vremea le
arăta murdare și hâite ca cele părăsite.
Străzilor nu li se vedeau decât gurile ce-
nușii și în fundurile lor, luminile becu-
rilor, păreau niște pete de grăsime, pe
o hârtie neagră pusă în fața lămpii. Nu
arătai decât ceiace era sub ele și aceia
încă în parie: o bucată de gașcă de vân-
dut ziare, o bucată de grilaj, ori de zid.
Semăna mult cu un decor fundal vechi,
șters și murdar, a unui teatru din Româ-
nia în care jucasem.

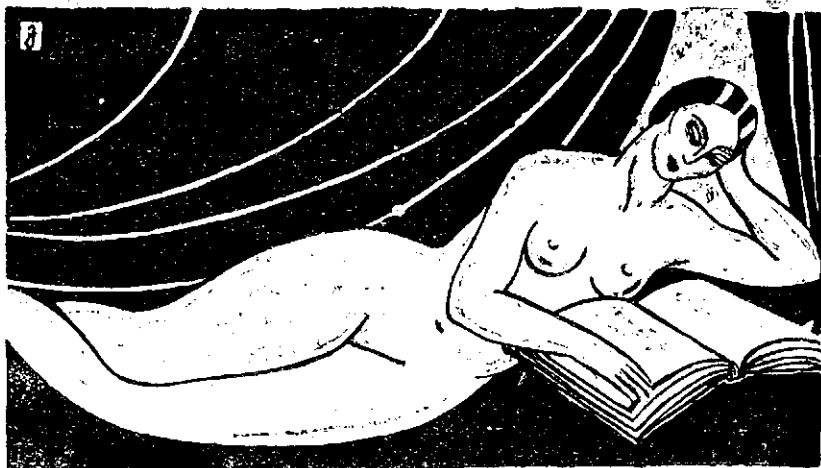
Era întrebuițat numai în drame, melo-
drame și tragedii.

Privind piața îmi părea că suntem în
sala teatrului și că privește la scena goală
cu decorul cela în fund, pregătit pentru
„Două Orfeline“ ori „Crimă și Pedep-
să.“ Îmi venea să ies în brânci printre
picioarele scaunelor, în mijlocul pieții și
ca într'o scenă să încep a vorbi lui Dum-
nezeu ca unui om care mă iubește:
„Doamne oare sunt nebun? Iubesc pe
fiica cea mai a ta: Suferința.“

Mă vezi Tu oare cum mă zbat în
mlăștina mizeriei ca un mormoloc? M'am
înbrăcat ca un cerșetor și trăesc din
ce-mi aduc spinarea și mâinile. Oare nu
râzi? Rabd de foame, dorm cu nebulii
prin gunoae ca cel mai horopsit animal
de pe pământ, pentru că așa mă simt mai
aproape de tine și pentru că vreau să
mă cunoști și să mă iubești... Doamne,
viața aceasta, în adevăr, e un cântar în
care ne pui să vezi dacă spiritul trage
mai greu ori dacă trupul?

Vântul afurisit, mătura mereu terasa
de hârtii, colb, bețe de chibrit și capete
de țigări și le îngrămădea peste mine.

Curând somnul veni pe la spate și-mi
izbi dulce creștetul cu toporul lui.

CRITICĂ LITERARĂ

NOTIUNEA DE AMATOR ÎN POEZIE

Psicologia amatorului în poezie poate fi foarte complexă. În tot cazul ea s'ar putea defini drept o atitudine laică în fața faptului religios care e poezia. Un amator poate astfel păși pe toate drumurile, și de la ideea, sau mai curând dorința de a fi un inovator și până la aceea de a usca zadarnic cu tălpi inutile cărări bătătorite de milenii, de la practica de ceas cu ceas și până la aceea intermitentă până la sportiv, indiferent dacă izbutește, sau dacă nu izbutește, scoțând numere câștigătoare din hazardul claviaturii lui cerebrale sau numai numere moarte. Poezia amatorului are totdeauna ca ceva teoretic ca un dresaj, nu dogmatic și de esență revelatorie.

Prin aceasta însă transgresează tocmai cu esența disciplinei căreia servește. Un amator poate să fie un admirabil dialcetician, un gânditor, un eseist, un teoretician. În poezie însă se pot găsi numeroase și impunătoare calități cohabitante. Amatorul înființează, de obicei, poezia de gen. Așa de pildă poezia filosofică, poezia cerebrală, poezia epică, poezia orașelor, poezia lunei, etc. În ea izbește în primul rând intenția, hotărârea autorului, de a fi așa sau altfel. Faptul că, apoi, e și poezie, devine secundar. Preocuparea ei de căpetenie este de a fi filosofică, cerebrală, epică, orașenească sau lunară. Fiecare că orice altă poezie păstrează sau sfârșește prin a-și însuși și o serie de atribute laterale. Ele sunt însă opera cetitorului sau a criticului. Amatorul începe însă cu atributul, ca substanță primă, și în cazul fericit, sfârșește cu poezia. Aici începe linia nesigură și imperceptibilă a distincției dintre aceste două domenii. Când poezia amatorului sfârșește prin a se impune ca poezie, depășindu-și atributele aderente, atunci amatorul devine poet, sau s'a revelat, în ciuda unei scurte rătăcirii de sine prin lumea amatorului, poetul de totdeauna.

De obicei amatorul se naște inovator, când nu e un gânditor. Se poate întâmpla ca firea lui de poet să fie mai tare de cât teoriile lui de inovator, sau de gânditor, și atunci, firește, inovația, sau gândirea, sunt numai fațete incidentale ale unei personalități efectiv-poetice. Și, atunci, firește, inovația conține de a mai fi un act voluntar pentru a deveni un fenomen natural de vitalitate. Un poet poate fi inovator așa cum este și poet, fără să

se gândească cu poză și cu ostentație la lucrul acesta.

D. Voronea Ilarie a găsit, în volumul d-sale de poeme „Ulise” o idee susceptibilă de a deveni poezie. Ulise e, poate un voiaj sentimental, lăuntric și în afară, al poetului pe mările ciudate ale poeziei. Cu și autorul și vicleanul fiu al lui Laert, d. Voronea a întâlnit, în această călătorie, numeroase și pline de interes finuturi, fapte sau abilități. Spre deosebire însă de străbunul titlului volumului d-sale, d-nul Voronea nu a izbutit să ne impună toate găselnițele d-sale. Așa hucioară acceptăm bucuros versuri admirabile ca :

„În aer sufletele ni se sărută”

sau :

„Toamna sângelui răzbate prin cornul de
Ivănătoare
„Un cerb înaintează în desemnul zilei,
„Vizuițele se deschid ca bricegele”...

sau :

„Acum strada te primește ca o cutie de
[poștă”

Și nu putem accepta versuri ca :

„Cerul atârnă ca limba câinelui de un
[cot”

În ea, ideea, firește, nu are nimic su-părător. D. Voronea însă nu a izbutit să ne-o impună în forma de mai sus. În schimb însă ne-a dat impresia că a vroit să inoveze cu ceva. Inovația însă l'a trădat și l-a declarat, nu pentru principiul abstract al acestei năzuinți, cât pentru faptul că neizbutind-o, în locul poetului ne apără inovatorul. Poezia însă nu e de cât o religie înăscută a unui îns, și nimeni nu se roagă cinstit de cât pentru a se ruga, adică din necesitatea de a se simți pe sine creatură în contact cu caracterul său. Un poet care scrie pentru a fi inovator este tocmai ca un om care s'ar ruga lui Dumnezeu pentru a găsi bani pe stradă, sau pentru a primi în dar o pereche de pantofi de lac pentru a se putea duce cu ei la bal. Ulise al d-lui Voronea Ilarie nu a izbutit să imblânzească însă pe frumoasa vrăjitoare Circeea îndoaș pentru ca imaginile d-sale să nu se transforme pe hârtie în porci :

„Dumnezeu e un foarte bun contras
„Orzul vântului se răstoarnă din

„Și nechează herghelia zărilor”...

Nu e departe însă de-a aborda, motiv poate, în insula Nausicăi, fiică a generosului Alkinous, rege a primit dela Pheacieni stăpânire terea :

„În inel cântecele dorm ferecate,
„Ca'n uger laptele luminei crește
„Pe mâini edera cuvintelor urcate,
„Și, un călăreț la conac, inima se o

N. DAVIDE

NOTE BIBLIOGRAFICE

Primate la redacție :

Reviste : Gândul Neamului (Cluj) an. 7-a Nr. 2 ; Buletinul educației (organ. ofic. național de educație) Anul 6, No. 1, Ramuri (Craiova) XXII, No. 1 ; Șoimii (Tg. Mureș), No. 3-4 ; Gândul Nostru (Iasi), No. 1 ; Revista Scriitoarei, anul 2. Și volumele : Cu dalta pe poezii de Eugen Constant Căntec murg, poezii de C. Pajura.

Revista „Șoimii”, fondată sub a le maiorului Nădejde Vasile, aparține la liceul militar „Mihai-Viteaz” Târgu-Mureș sub supravegherea lor Urziceanu Gh. și Vasiliu Vas profesorilor de specialitate și sub conducerea unui comitet compus din

În curând va apărea un volum de d-lui Aureliu Cornea intitulat de întuneric. Cititorii noștri vor fi ciat desigur puterea de analiză, ționă a acestui tânăr scriitor, a „Echilibristică”, publicată într-un măr precedent, cum și din „Poezie numărul de față.

VIAȚA LITERARĂ No. 74, aduce mătoarea colaborare : G. Călinescu, renzaccio ; Al. Bădăuță ; Adrian M. E. Lovinescu despre L. T. Visarion Valerian ; De vorbă cu d. Visarion Pompiliu Constantinescu ; Gib. Mihail Samson ; G. Chesterton ; A. Cornes isprăvile unui derbedeu ; N. Șerban Cronica teatrală, etc. Interesante și informațiuni cuprinde pagina IV

in strainatate

CONCEPȚIA ARTISTICĂ A LUI ANDRÉ GIDE

Problema raportului dintre artă și realitate e, fără îndoială, problema centrală a esteticii, după cum se dovedește din creșterea istorică a acestei discipline. Timpul nostru a primit multe deslețiri ale raportului dintre artă și realitate. Ele mai interesante aducând vederi cu totul deosebite dar ușor de explicat în cadrul ideilor conducătoare ale vremii. Printre acestea se situează soluția mult discutată a romancierului contemporan André Gide, despre care referăm în cele ce urmează.

Concepția artistică a scriitorului francez e expusă și aplicată în „romanul”: „Les faux-monnayeurs” în care se prezintă două familii, Profitendieu și Molière, un romancier Edouard și alte personaje care-și trăiesc o parte din viață sub observația autorului, simțindu-se însă în viața aceasta a început dincolo de primul moment al „romanului” și se continuă și după ultimul. Ceeace înseamnă pentru André Gide a renunțat la urmărirea unor anumite conflicte, care s'ar soluționa în sfârșit în mod definitiv după tipicul romanului curent. Concepția bergsoniană care proclamă existența unui flux neîntrerupt al vieții, imposibil de cunoscut

prin inteligență, prezidează opera lui Gide. Dar ne interesează ideile lui despre artă și realitate.

André Gide constată mai întâi că între cele două domenii există imbinări, confuzii, contururi șterse, ba chiar că imaginația — facultatea activității artistice — ar întrece realitatea nu disprețuind-o ca inferioară estetică, ci creând din și în sensul ei.

Să cităm: „Realitatea mă interesează ca o materie plastică; sunt atent la ceea ce ar putea să fie, înfinit mai mult decât la ceea ce a fost. Mă plec asupra posibilităților fiecărei ființe și plâng tot ceea ce copacul moravurilor atrofiază”. („Les faux-monnayeurs”, pg. 148, Nouvelle revue française 1495).

Realitatea este deci prezentată ca o sumă de posibilități cari sunt provocate de artist la actualizare. „N'am putut niciodată să inventez nimic spunea Gide, însă, în fața realității, sunt ca pictorul cu modelul său, căruia îi spune: dă-mi cutare gest, ia cutare expresie ce-mi convine” (op. cit. pg. 147).

În „Les faux monnayeurs”, Gide încearcă chiar aplicatii. Georges, adică un personaj din realitate, este pus să reacțio-

neze față de anumite probleme ale unui roman.

Vederea lui André Gide ni se pare astfel deosebit de originală. Arta nu mai e nici imitarea realității, dar nici o activitate ce combină în formațiuni nouă elemente vechi. Ea este un ferment de cristalizare mai completă a realității, de potențare a posibilităților ei. Arta intensifică viața, iar funcțiunea imaginației creatoare e tocmai să provoace această intensificare.

În lumina aceasta, se pot înțelege următoarele rânduri ale lui Gide pline altfel de aparente contradicții: „Aș vrea un roman care ar fi în același timp și adevărat, și îndepărtat de realitate, și particular, și general totdeodată, și uman, și fictiv ca Athalie, ca Tartuffe sau Cinnă” (op. cit. pg. 238).

Ideile lui Gide întrec astfel formula naturalistă a lui „laisser-aller les faits”; dau artei un ideal cu posibilitatea de a fi realizat fiindcă se cuprinde latent în realitate. Dacă ar fi să etichetăm concepția artistică a lui André Gide, am numi-o cu o formulă numai aparent contradictorie realismul idealist, adică teoria care proclamă potențarea realității la un maximum de ideal. AL. DIMA

EVELYN HOLT creatoarea Christinei din „Liebelein”

BRIGITTE HELM în ultima-i creație „Alraune”

Teatru

cronica dramatică

TEATRUL NAȚIONAL

MESTERUL MANOLE, DE OCTAVIAN GOGA

La cea dintâi reprezentație a noii sale piese de teatru, „Mășterul Manole”, l-am văzut din nou pe Octavian Goga, aclamat, sărbătorit, ovaționat.

Am simțit pentru acest mare scriitor, în scara primei reprezentații a lui „Mășterul Manole”, în același ritm, emoțiile pe care mi le-au procurat excelentele articole ale ziaristului Goga în ziarul din Ardealul, — pe-atunci sub pînțenul maghiar —; mai apoi accentele de revoltă din „Domnul Notar”, reprezentat la Teatrul Național; apoi inimosa cuvântare rostită la Academia Română, când a fost ales membru în locul lui Coșbuc și când i-am citit admirabilul discurs rostit acum câțiva ani, la Sănicolaul-Mare, în fața monumentului lui Eminescu, ridi-

cut de pietatea unei comune bănățene. Același ritm de simțire.

Din datina, din crezul, din ideologia, din mistica nației sale răsare scriitorul, care trebuie să lupte afirmându-și personalitatea, înfrângându-și durerile, iluminându-se de bucuriile obștești, dobărându-și suferințele proprii, ca să realizeze opera de sinteză a sufletului poporului din care face parte.

Mășterul Manole, legendarul Mășter Manole, arhitectul comoarei de artă dela Curtea de Argeș, e pentru Octavian Goga, simbolul creației artistului român.

Ca să realizeze ceva, scriitorul, pictorul, sculptorul trebuie să jertfească tot ce are ei mai scump, ei personal.

Din bătrâna baladă populară a „Mășterului Manole”, Octavian Goga a scos cu vioiciunea lui de cugetare, cu frăgezimea lui de exprimare, cu înfrigurata și pasionata lui putere de tălmăcire, cu vigouroasa lui putere de a înfățișa vibrantele stări de conștiință, înțelesul adânc al jertfei, pe care trebuie să o facă artistul, ca să tourne în opera lui, adevărata, reală, sincera spovedanie a sufletului său.

Acesta-i substratul piesei „Mășterul Manole” a lui Octavian Goga.

Literatura, la înălțimea marelui său talent.

Forma admirabilă.

Dialogul din punct de vedere literar, frumos.

Dar acțiunea scânteie în actul I, se intensifică în actul al II-lea și al III-lea, până când se încheie cu cuvintele „Manole, Manole, zidul rău mă strânge”.

spuse în forma în care numai Marioara Ventura, poate să le spună, ca să le dea tot tălcul tragic al destinului din adâncă înțelepciune a baladei populare.

Prea lung actul întâi întru pregătirea acțiunii de demonstrarea conceptului filozofic despre creația artistică.

Într'un salon, scriitorul Baltes, bătrân, dar scânteitor de vervă (C. Nottara), în cursul unei convorbiri despre patronii fiecărei arte, spune că arta are de patron pe Mășterul Manole, — cu jertfirea a tot ce artistul are pentru sine mai drag.

Baltes spune aceasta Anei Brăneanu

(Marioara Ventura), Elenei Caramfil (Marioara Zimniceanu), sculptorului Galea (G. Storin) și arhitectului blând, așezat și respectos Emil Scarlat (Pop Marțian). Sculptorul Galea povestește atunci ce l'a impresionat mai mult: ochii amantei unui preot. Preotul și amanta stăteau într-o pivniță, fiindcă sătenii dăraseră casa preotului, ca să-l pedepsească de nelegiuirea, că are amantă. Iubirea, prin urmare, era totul. Tăria preotului de a îndura toate dușmăniile, primejdiile, rezida în iubire.

Povestea a impresionat pe Ana Brăneanu, care în cele din urmă cade în brațele sculptorului. Acesta îndrăgostit cu patimă impune Anei să plece cu el. În timpul frământării lor, apare Brăneanu. Duel cu sculptorul.

Sculptorul e rănit și se retrage pentru câțiva vreme în casa părintească. Se întrecează, se apucă să lucreze și-și pregătește expoziția. Înainte de a o deschide, Elena Caramfil vine să vadă pe Galea. Li comunică apropiata ei căsătorie cu Scarlat (amândoi liniștiți și temperamente prudente de burghezi ordoanați) și-i mai comunică dorința Anei de a-l vedea. Ana vine în atelier. Întâlnirea e dramatică. Dialogul e scânteitor de lirism. E fermecător de literar. E de înaltă tonalitate artistică. Sculptorul și-a concentrat durerea și iubirea în lucrările lui, pe care le-a realizat cu atât mai mare măiestrie, cu cât și-a sacrificat dragostea lui puternică. Dar Ana? Ana cu ce-a rămas? Cu vaetul doar... „Manole, Manole, zidul rău mă strânge”...

Apar apoi vizitatorii expoziției printre care și un ipochimen de ministru (d. Conabie).

(N'am putea spune, dacă autorul a pus în text, ca actorul care face pe ministrul să nu poată pronunța numele Atlantida, sau actorul nu și-a disciplinat pronunțarea).

Punerea în scenă a fost incredibilă. Enescu, care și-a depus toate țele să acorde un text de cea mai înaltă literatură, cu decorul corespunzătoristic.

Maestrul Nottara a întrupat rolul torului cu toată acea enormă auto și experiență, care impun și ilustră gânditorul senin, gânditorul ori gânditorul profund. D. Nottara a pat un filosof ilustru.

D. Pop Marțian a fost în rolul arhitect așezat și domol, — gentilnișit, practic și simpatic.

D-na Marioara Zimniceanu și-a rit o nouă izbândă prin felul ducă care a împărțit prietenia, prin de nea și sfătuiră, cu care și-a încor prietena.

Rolul mare al sculptorului. l'a înt excelentul artist, d. G. Storin.

Rol de cadru mare, — artist cu r se de cea mai largă amploare.

Rol de pasiune doboritoare, — care știe să redea cele mai amăn nuanțe și cari înfățișează cu dezinvo vacuumul pasional.

Marioara Ventura a fost Mar Ventura.

Cea mai stăpânitoare artistă.

B. CECROPI

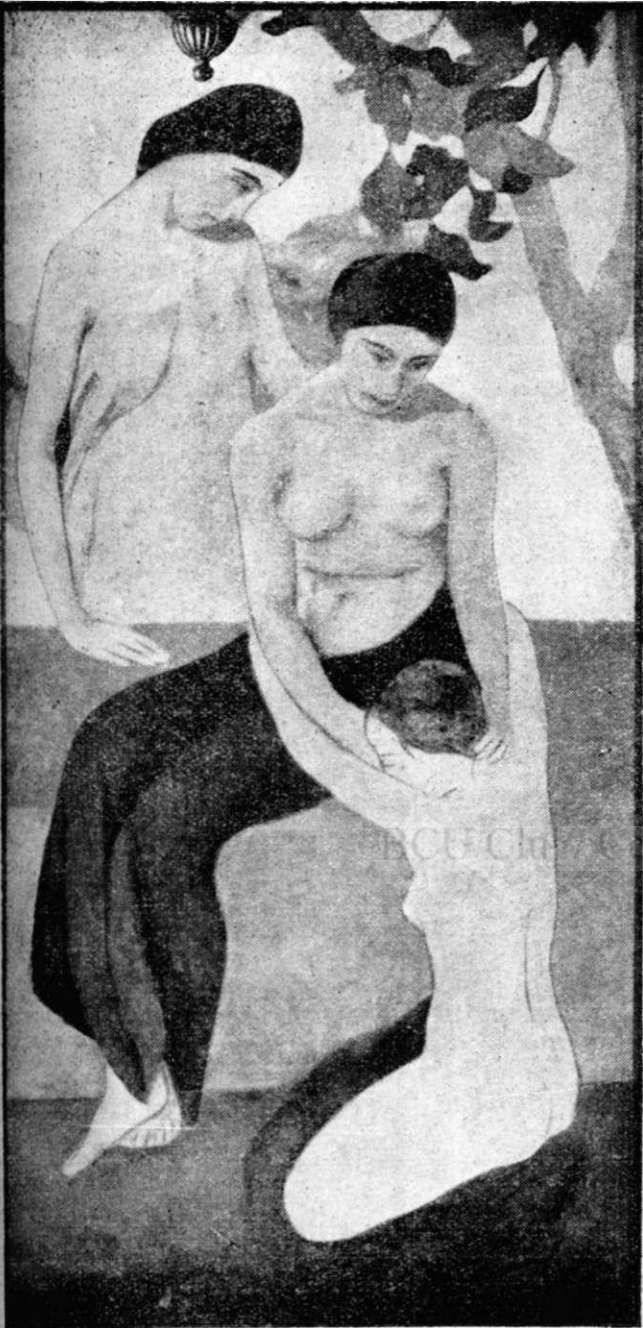
„MITICA POPESCU” LA TEATRU

„Comedia Ilustrată” revistă de închinată vieții teatrale și excelentă dactilă de d. Sergiu Milorian și de artistul Sell, publică în fruntea nrului apărut săptămâna trecută următoarele:

„Mitică Popescu”, comedia d-lui C. Petrescu va cunoaște în fine hotezului. După tribulații de stagiumi dela teatru la teatru, în care decurativă, amicul nostru și al tuturor, găsește apartament disponibil, — în Mișu Fotino, directorul Teatrului M. invită la el și-i dă adăpost. Bine a d. Fotino. Căci Mitică e un personaj bicinnit de simpatic, o figură reală tidiană, pe care o întâlnești la tot și nu o ficțiune morbidă de labor mental. Mitică e sociabilitatea persocată; ne cunoaște pe toți, ne amuză aerele sale de „mucali”. Mitică e un dus specific al nostru, adăpostește mentalitatea, duhul nostru, după bunăoară, eroul lui Rostand e protospiritul galic. Mitică e un Cyrano nubian. Prin notorietatea-i bine cimeată, deși ne e contemporan, Mitică ajuns un personaj, am putea spune, le dar, pomenit și exemplificat plural; a) atâtor glume și cancanuri, dela denitatea saloanelor la obscurul subbiilor, el descrețește frunțile, alină mentan neazuri.

Întă pentru ce-i salutăm cu bucurie apropiata apariție lui Mitică, amicul nostru de azi, de ieri, din totdeauna.

plastica

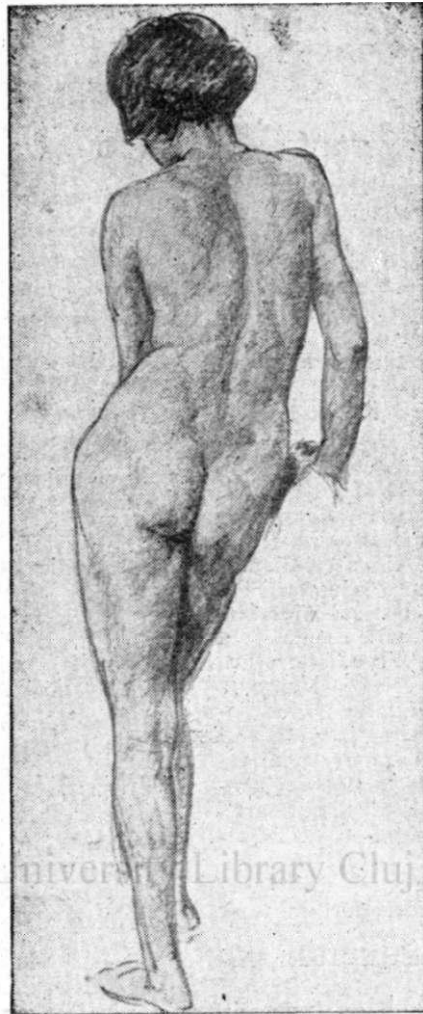
D-NA CECILIA CRĂTESCU-STORK : PANOU

Expoziția recent încheiată, a pictorului atât de personal care e d-na Cecilia Crătescu-Stork, a însemnat un frumos succes pentru arta nouă.

Peste câteva zile se va deschide în sala Ileana expoziția mult așteptată a lui Theodorescu-Sion.

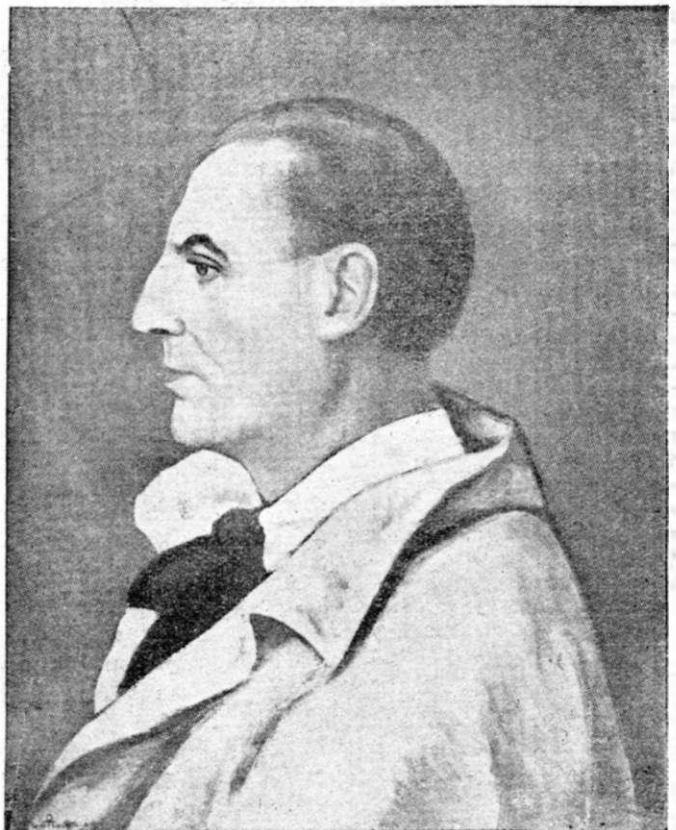
note

S'a deschis, Duminică, în strada Regala, 11 bis, expoziția pictorului Dărăscu, unul dintre fruntașii artei noi. Va rămâne deschisă până la 20 Martie.

PETRU AUREL :
Studiu

La «Căminul Artelor» s'a închis de curând expoziția pictorului foarte prețuit Petru Aurel.

THEODORESCU-SION : AUTOPORTRET

aşa şi-aşa...

elogii

E cert să scriitorilor le plac elogiile... Pentru că scriitorul adevărat e un om care vrea să fie iubit şi e de presupus că un elogiu sincer, înseamnă şi o undă de simpatie către cel căruiu îi e adresat. Mai ales un elogiu discret e totdeauna o delicată dovadă de înţelegere.

Sunt însă elogiile grosolane care constituie mai curând o insultă şi care dau o poftă nebună celui „lăudat” să-l ia la palme pe „binevoitor”.

Vorbim bine înţeles de elogiile verbale, pe care scriitorul e obligat să le asculte, căci nimeni nu e silit cu poliția să le citească pe celelalte.

Deci Tudor Arghezi făcea astăvară cură de soare pe îngusta plajă dela Terkirghiol-Eforie. Deasupra cerul albastru, în faţă întinderea nesfârşită a mării şi alături... un profesor de liceu. Literatură nu discutau niciodată, asta e dela sine înţeles. Vorbeau de obicei de inghesuia-la din tren, de scandaloasa lipsă de apă de băut, de specula revoltătoare a virturilor. Vecinul nu era chiar atât de insuportabil, mai ales că şi cerul şi marea ofereau oportune diversivni, când locvacitatea profesională era la flux.

Nu l-a scos din sărite pe Tudor Arghezi decât când l-a apostrofat într-o zi, protector şi competent...

— Domnuie, d-ta iscăleşti Tudor Arghezi?

Şi poetul atât de preţuit de generația tânără, îngână, cu prins în flagrant delict:

— Da vezi... da... eu...

— Daa? Bun, bravo! Am citit ceva de d-ta. Ştii că-mi plac? Serios...

Tudor Arghezi îl privi nefericit, dar profesorul nostru deduse de aci că nu-l crede pe cuvânt, deci întări grăbit:

— Nu, pe onoarea mea că-mi plac? Compui foarte bine...

Asta era culmea: Autorul cuvintelor potrivite se regăsi şi întrebă cu o perfidă timiditate:

— Cum ați spus? Com... com...

— Compui bine... îmi place cum compui... Nu te descuraja

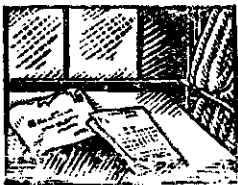
— Compui? Şi poetul scotocind în haina lăsată pe plajă: „Eşti bun să-mi scrii pe peticul acesta de hârtie cuvântul ăsta, cum îi spune...”

— Compui...

— Aşa... cum îi zice... scrie-mi-l că vreau să caut în dicționar ce înseamnă.

Şi profesorul de română l-l scrisse cu seriozitate.

ARIEL

AMINTIRI DIN 1912

PIERRE MAC ORU

Nu mai eram chiar așa tineri, Garwell, Flint și cu mine. Dar mândria și bucuria bătrânelor noastre erau de a ne a-luna de mai multe ori pe săptămână pentru a reînvia trecutul, acel trecut al adolescenței noastre în care totul părea minunat.

Almanahul electric din studio-ul lui Garwell arată data de 7 Noiembrie 1905. Aceasta nu ne întineră de fel, căci Garwell se născuse în 1895, Flint în 1897 și eu în 1899. Diferențele de vârstă dintre noi erau mici și de aceea ne iubeam ca niște adevărați camarazi.

În acea seară, puțină amărăciune se amesteca în discuțiile noastre despre progresele neîncetate ale civilizației. Flint susținea că nu se poate trăi sub apă fără ajutorul unor aparate, nici nu poți să te enfunzi la mari adâncimi fără să te temi de neplăcerile produse de gravitate. Totuși, oamenii se plimbau pe fundul mărilor cu usurița unei languste, și Garwell, ofrând, se văzu nevoit să constate că Flint vorbește prostii, ca toți bătrânii cari neagă evidentă însăși.

De aci până la a se enfunda în amintirile de tinerețe nu mai era decât un pas.

„La dracu! sări Garwell, unde vom ajunge cu invențiile astea noi! Altfel nu ne jucăm de-a peștii; ne mai rămâne câte ceva nelămurit în vreau colț al creierului.

Îmi amintesc de escanadele de altădată cu micuța mea prietenă Minnie Dronn. Ah, mii de draci! știam ce-i distracția pe vremea aceea! Nu plăceri complicate, Doamne ferește! Nici plimbări în fundul apei, nici la centrul pământului, ci numai peste câmpia frumoasă, sănătoasă: Natura pură și simplă. Natura necomplicată, așa cum era atunci, înaintea progresului, bineînțeles.

Îmi amintesc de o excursie ce-am făcut, Minnie și cu mine, în Picardia. Era un nimerit prilej de a respira aerul curat care, pe atunci, nu era fabricat de uzinele intermondiale. Luaram tubul pneumatic și cred că voiajul era altminteri plăcut decât odioasele noastre transporturi instantanee prin undele electrice. În douăzeci de minute, Minnie și cu mine furăm introduși în tub și împinși până în Picardia, locul meu de baștină.

Puțin amețit de voiaj, luaram drumul de-alungul unui câmp pavat cu lemn și

care fusese amenajat spre a pe cailor de corvoadă să poarte opine rotile. Doamne, cât era de frumos dreapta și pe stânga, pomi fructifere șezați la rând și câmpuri de salată vedeai cu ochii. Azi nu mai există puri de salată — salata noastră e c... că! Asta-i progresul, nu-i așa? A-rați herbeci de „o mie de picioare încrucișare curioasă dând o medie de fripturi de cap — pășteau ici ierburi fierte; într-o albie de curgea apă sterilizată. Minnie, ent mată de opera creatorului, bătea din me și sărea ca un copil. Fericite muri!

Da, dragii mei, noi mai știam să distrăm, și câmpia nu era o închipe. Ne oferea distracții cari odihneau și tul și trupul de tumultul orașelor.

Astfel de pildă, pe când treceam într-o plantație de tineri stâlpi telegrafi ne găsirăm înaintea unui „parc de așini”: Luna-Picardia-Magic-Parc, „întrăm”, spuse Minnie. Întrăm Doamne! ce de lucruri admirabile zăream! Se găsea acolo tot, dar abt tot ce-ți poți visa la țară.

Într-o despărțitură închisă cu să ghimpată, doamnele amatore de fii violente, puteau, în schimb franci, să se lase urmărite de o vac devărată. Să le fi auzit țirând! Ma colo, în schimbul a 20 de franci, și se nea la dispoziție un metru pătrat de mânt cu iarbă verde, pe care puteai să tăvălești dela dreapta la stânga la stânga la dreapta, timp de o jum de oră. Pentru încă 40 de franci, a într-un fonograf păsări adevărate trăit prin 1910. Era cu adevărat în sant. Mai departe, tot mai departe, tru numai 50 de franci, puteai să sub un clopot de sticlă și să te asezi un adevărat cuib de furnici. Minnie în culmea entuziasmului.

Plimbarea asta îi rămase intipărită, minte pentru totdeauna, și micuța gândea încă la ea cu câteva zile înainte de a muri. Da, da, v'o repet, erau muri bune, termină Garwell. Oamenii, nerației mele nu alergau după cai pe pereți, trăiau simplu, și totul mergea cum nu se poate mai bine.

Ridicând din umeri, surzând anterior, așteptam ca unda electrică ce servea cartierul nostru să ne transporte în paturi.

Literara

o seama de cuvinte

Un prieten al lui Coquelin se miră vădându-l pe acesta palid și tras la față. „Ești foarte bolnav”, îi spuse el întrebându-l pe Cyrano. „Lucrezi prea mult te surmenezi”.
„Ce vorbești”, răspuse Coquelin, „așa mă vezi am stat 8 ore fără cuștiță”.
„8 ore fără cunoștință? Dar ce ți s'a întâmplat?”
„Am adormit”.

Un împărat supărându-se pe un demitar al său, care fusese în mai multe rânduri ambasador, îi zise:
— Ești un bou!...
— Nu știu Maestate dacă sunt bou, dar știu că am avut onoarea să vă rezint în diferite ocazii.

Celebru inventator și rege al electricității Edison, e un om jovial. Când a inventat fonograful a ținut ascunsă mîna aceasta și, mai înainte de a o prezenta publicului s'a servit de ea ca să facă multe farse prietenilor săi. Așa și într-o seară, când avea mai mulți oaspeți, unul dintrînșii se retrase în camera rezervată și tocmai când era să se culce în pat, auzi aceste vorbe cu un ton pueril:
— Ora unsprezece!... încă o oră!
Omul, neliniștit cu drept cuvânt, cercetă întreaga cameră, dar negăsind nimic se culcă fără a adormi însă.
Timpul trecea; douăsprezece lovituri de orologiu de bronz și vocea din afară răsună din nou.
— Miezul nopții!... pregătește-te să vii!
De astă dată oaspetele, speriat, sări în pat și se refugiă în coridor unde se ascundea inventatorul, care-l pândia, fi exultant rîzînd gluma făcută cu ajutorul celui său aparat.

După o legendă hindusă, când Twashtră a făcut lumea, se gândi să creeze și animale. Dar constată că tot materialul pe care îl întrebuințase la facerea bărbatului și atunci Twashtră căzu într-o meditație adâncă. Apoi procedă după cum urmează:
Luă rotunjimea lumii și ondulația șarpei, înălțimea plantelor urcătoare și înmăsurarea ierbei, suplețea trestiei și înălțimea floarei, ușurința frunzei, prietenia câprioarei și nebuna veselie a razei solare, plînsul norului și nestatornicia vântului, timiditatea iepurelui și mîndria pînului, dulceața pufului de pășărie și tăria diamantului, gustul dulce al mierii și cruzimea tigrului, căldura focului și răceala zăpezei, cărăitul gaiței și gunguritul turturelei.
Amestecă toate acestea și formă femeia. Apoi luând-o, o dăruie bărbatului făcându-i:
„Iată tovarășa vieții tale”.

b a z a r

DESPRE AL ȘASELEA SIMȚ

...savantul profesor Charles Richet a terminat o extrem de interesantă lucrare.

Acest al șaselea simț, mai mult sau mai puțin dezvoltat la oamenii ce-l posedă, permite acestora observațiuni denumite de Englezi, „vise veridice” sau „halucinațiuni veridice”.

Sunt în univers vibrațiuni cari impresionează simțurile noastre, cele cinci simțuri cunoscute: sunt alte vibrațiuni cari impresionează numai aparatele de fizică; însăși sunt altele cari scapă atât celor cinci simțuri cât și aparatelor de fizică, dar cari impresionează cel de-al șaselea simț. Aceasta este teza profesorului Charles Richet.

VOM VEDEA, LA 12 MARTIE!

O telegramă din India ne vestește că celebrul agitator Gandhi prevede cu absolută siguranță moartea sa pentru 12 Martie viitor.

De obicei acei ce cred în prevederi de soiul acesta, nu afirmă decât atunci când un eveniment oarecare se produce, că el a fost prevăzut și anunțat. Martorii sunt în genere de bună credință, totuși prin declarațiile lor nu fac decât să „prezică” un fapt întâmplat. Gandhi, acum, oferă o experiență cu adevărat hotărâtoare. În afara unui caz de autosugestie, de va muri în 12 Martie, teoria premunițiilor va putea fi susținută cu un exemplu netăgăduit de puternic.

LIMBAGIUL FLORILOR

Iată semnificația obișnuită a câtorva flori: Cais, insensibilitate; absint, amărăciune; acacia, dorință de a place; migdal, dragoste durabilă; spinișor, prudență; begonia, cordialitate; albăstrică, timiditate; camelie, mândrie; campanulă, cochetărie; mac de câmp, dragoste fragilă; ciclamen, gelozie; dalie, recunoștință; mixandră, statornicie; moșul curcanului, rendez-vous; heliotrop, unire; imortele, regrete eterne; iris, duioșie; iasomie, dragoste; laur, triumf; iederă, unire strânsă; liliac, prietenie; crin, puritate; marguerită sălbatică, simplitate de suflet; marguerită (regină), încredere; mimoză, siguranță; mărgăritar, cochetărie discretă; miozotis, amintire credincioasă; ochiul bouului, ardoare; portocal, virginitate; orhidee, ardoare; panselă, gânduri intime; primavera, prima dragoste; rozetă, dragoste; tuberoză, dorință; lălea, declarație de dragoste; violetă, dragoste ascunsă.

(Dimanche Illustré)

caricatura zilei

PRECAUȚIE

Comisionarul: Ar fi mai bine să-mi plățiți acum, că poate nu ne mai întâlnim.

(Passing Show)

LA SPITAL.

— Imi pareți cunoscut — ne-am mai întâlnit cândva...

— O, ne-am întâlnit, eu... 110 km. pe oră! Merçi...

(Dimanche Illustré)

PROVINCIALII

— Ia-uite ce câini blestemați, cum îi imită, domnule!

(Münchner Illustrierte)

Carti redate în extrase

VIATA AMOROASA A LUI LUDOVIC AL XIV-LEA

Regele Soare, care a dat numele lui unuia dintre veacurile cele mai strălucite din istoria lumii, a fost și pentru contemporanii lui și pentru posteritate obiectul atenției tuturor. El e cel care a creat un stil, cel care a fixat clasicismul francez. O personalitate atât de importantă nu putea rămâne departe de cercetările scriitorilor și savanților. Un academician dintre cei mai activi, Louis Bertrand, a făcut într'un volum pentru editura Flammarion, o sinteză a bibliotecilor întregi cari s'au scris despre Ludovic al XIV. Dăm din ea extrasele caracteristice.

REGELE LUDOVIC AL XIV-LEA

„Este cel mai frumos și cel mai bine făcut bărbat din regatul său și desigur din toate regatele”.

Exclamația trebuie temperată probabil. Aparține unei femei, care nu putea să judece decât după criteriile imediate ale unui aprig temperament de amantă. Verișoara Regelui soare — trecută în Istorie cu numele **Grande Mademoiselle** — prețuia în voinicia regalului său văr un ideal elementar. Ludovic al XIV-lea n'a fost un om frumos. Purta pe umărul lui lați și rezistenți, un cap mare cu trăsături regulate, dar aspre, doi ochi severi, o frunte cochet ciupită de vârsat și o augustă încruntare. Calități de căpitan nu de cavalier sentimental, într-o vreme când gustul ales cerea obraji rozi, pas de menuet și noblețea de conte travestit bucolic în păstor. Inchipuți-vă budoarul amănunțit și fragil al unei frumuseți de epocă, terorizat de acest

călăreț cu cizmele prăfuite, coborât de pe cal între două bătălii și o înaltă problemă de stat. Spectacol inedit și fermecător, inspăimântând prețiozitatea cititoarelor lui Racine, dar dându-le totuși fiorul unei bărbății voluntare. Farmecul era cu atât mai atrăgător, cu cât era știut că în pieptul mușchiulos și rezistent al ostașului, bate o inimă în cadență de divertisment muzical. Marele căpitan știa să plângă, să se închine și să danseze. Doi ochi albaștri pot scuza uneori o variolă. Ludovic îi avea. Știa să vorbească inteligent, să amuze cu bonomie, să râdă. Nu mai puțin păstra o oarecare trăsătură de sălbăticie și dărzenie. Era un sportsman. A ținut totdeauna la cea mai riguroasă etichetă, dar a știut s'o împace cu fiarele sălbatice și caii. Era vânător, călăreț, pescar. Izota, alerga trăia în aer liber. Trăia în cea mai perfectă și

ținerească igienă, stăpânindu-și sânge bogat și un temperament nobil. Nobilele doamne de onoare, greco-decorative, în rochiile lor imense și tunjite ca o virtute, nu izbutiau ascundă privirile lor dornice, când nărul prinț intra convins în sala recepției. Prestigiului regal i se adăuga înfățișarea simplă a unui trup vâscos și mușchiulos, siguranța unui pas de boinic, eleganța bărbătească a unei prea ferm ținută în mână, pentru numai o decorație. Îl aștepta pe jcsul faun al pădurilor din Fontainebleau o existență de mare cucerire inimii și de invidiate succese. I.e.a

CURTEZANELE

Discreția aristocrată a Regelui a nimicit toate mărturiile intime și scabroase. Amănuntele vieții lui mentale nu se cunosc. Din clipa în care a devenit rege, a căsătorit-o cu o superbă contesă de Beauvais l-a așezat pe tron. Într-o zi, când să deslege tainele iubirii cu grație și de respectuoasă doamnă de onoare până în ceasul când în brațele Doamnei de Maintenon a rostit ultimele cuvinte de dragoste, Ludovic a iubit mult și frumose. Toate cancanurile și cântecurile rămas însă necunoscute. Rostiți în glas tare numele iubitelor. Este înfrunzita grație a silabelor lor și o moare de eleganță, libertinaj și simpatie.

Simpla lor înșiruire luminează și intimă a celui mai glorios rege al Franței.

Domnișoara de la Mothe, Hoche, court, de la Vallière, de Théobald, Ludres, de Fontange, Marie Madeleine, Olympe Meucini, Doamna de Montespan, de Monaco, de Soubise.

Este ca o procesiune de minunate buete și rochii albe într'un decor de sifel și dantelă.

MARIA MANCINI

Era nepoata cardinalului Mazarin, amica regelui adolescent. S'au cunoscut în 1656, când amândoi nu impliniseră încă 18 ani. Regele era un tânăr frumos și suplu, admirat pentru destul și timpurie în lupte și în jocuri. Povestiau istorii minunate despre curajul și cavalerismul său, în care el însuși intra o bună parte de cocchi jertfita blondei Marie. Nepoata lui Mazarin era cu convingere urâtă. Regele cunoscut-o însă la vârstă, când o căuta mită vicioasă și prospețime a bășării trece lesne drept grație. Era mult prea tânăr, a cunoscut morții de naivă fericire în plimbările de prin vaste grădini regale, mână

cu fetta, care dacă avea ochi urâți la probă să i închidă în clipa o-
totonante. Își șopteau poezii, discutau
probleme de chinuitoare neliniște, își
scriu epistole — în gustul veacului —
îngi și virtuozitate. Decorul era potrivit.
Îrsta deasemeni. A fost o pasiune de
istincă înțelegere sufletească. Desigur
a lipsit inevitabilă — pe atunci —
emulimire platonice cu flori, bilețele,
rângeri de mână și conflicte spirituale.
Idila s'a sfârșit prozaic. Necesități
stat îl obligă pe Ludovic, după dis-
crimate apeluri la bunătațea mamei sale
după inutile revolte împotriva jude-
ții prea reci a miniștrilor, să se în-
pare cu Infanta Spaniei, persoană
feară, bine-nsemnată și modestă. Maria
de altă parte ascultă de combinațiile
politice ale unchiului său, cardinalul
Lazarin, măritându-se cu Charles Lor-
aine, dușmanul regelui. Acest lucru îl
tristează pe Ludovic. Este o expe-
riență, care îl îndepărtează definitiv
de orice naivitate în relațiile sale cu fe-
mele.

EXIGENȚE REGALE

Nici o clipă de acum încolo Ludovic
a jertfese capriciilor și pasiunilor sale
amanta etichetă a curții. Se pare că nu
cepea o aventură, până a nu fi avut
răja de a-și preveni aleasa într'un chip
stăruit:

„Iubiți-mă dacă voți, dar nu uitați că
eu sunt Regele, adică un om răspun-
dător în fața Statului oricând, jertfin-
d-și sentimentele cele mai scumpe și
prezentând un popor. Sunt obligat să
să constrâng și mă supun cu orice
reț. Dură veți face la fel. Trebuie să
să supuneți. Nu sunteți numai amanta
mea, aveți o funcțiune la Curte, sun-
teți doamnă de onoare a Reginei și du-
ceți la această calitate veți însoți pe
oțta mea în trăsuri la țară, la ospete,
la baluri, la sărbători, chiar dacă nu a-
veți dispoziție, chiar dacă sunteți bol-
navă. Veți numi poate aceste cereri o-
mism. Eu însă cred că nu este decât o
mplinire a datoriilor. Veți face ca mi-
le. Imi îndeplinesc funcțiunea, chiar
când nu am poftă, chiar bolnav, chiar
cu primejdia vieții mele. Nu uitați că
eu sunt amanta Regelui nu a u-
nui particular și că Regele nu poate să
aibă opinia publică, să o scandalize-
ze prin purtarea lui. Iubirea noastră
nu fi deci secretă și ruptura deasemeni.
Nu veți avea dreptul să faceți scandal,
când nu vă voi mai iubi — căci orice
se poate întâmpla — nici să vă căști
la mod public, dacă din întâmplare vă
părea rău că m'ați iubit. Vă veți păstra
înuna ca mine și, dacă iubiți cuvintele
mei, veți fi martira tinutei, așa cum
sunt eu. Nu există măreție de cât în
constrângere”.

LOUISE DE LA VALLIÈRE

Fratele mai mic al Regelui se căsă-
torise cu bruna principesă Henriette a
Angliei. Șase luni de căsătorie făcură
în englezoaica aceasta slabă și debilă.
Femeie admirabilă, cu un trup de ve-
rită frumusețe. Gurile rele spuneau că
miracolul nu era cu totul străin de a-
siduitatea ducelui de Guiche. Ludovic
— dezinteresându-se de cauza admira-
bilei transformări suferite de cumnata
sa — plănuiește s'o cucerească, slujin-
du-se de o modestă doamnă din antura-
jul ei, Louise de La Vallière. Uită re-
pede însă de gândul dintâi, oprindu-se
în fața complicei. Doamna de La Val-
lière îl iubește. O dragoste sinceră, de-
votată, conjugală aproape. Regele plie-

tist de grațiile interesate ale curteza-
nelor, care iubeau în el gloria numai,
se bucură că este iubit pentru afecția
lui în sfârșit. Dar o astfel de relație
își are exigențe, neîngăduite unui om de
Stat și unui războinic. Doamna de La-
vallièrre în nestăpânita sa dragoste uită
orice conveniență socială și deseori își
pune augustul prieten în situații peni-
bile față de Regină și curteni. Odată
știindu-se, în a noua lună, a avut im-
prudența să-l însoțească pe Rege im-
preună cu toată curtea la Vincennes.
Acolo în castel, într'o cameră deschisă
oricui, născu în știința tuturor. Regele,
care ținea la cea mai strictă etichetă,
deși legăturile sale erau public cunos-
cute cănta să scape de o astfel de a-
mantă, prea afectuoasă pentru un Rege.
Prilejul se ivi lesne. Ludovic o întâlni
pe doamna de Montespan, iar fosta lui
amantă trebui să părăsească Parisul,
retrăgându-se la o mânăstire.

ATHENAIS DE MONTESPAN

Noua pasiune a Regelui a fost o dez-
lănțuire de sensualitate și plăcere, răz-
bunând poate cumintea idilă — pasni-
că, temperată și conjugală — de mai
înainte. Doamna de Montespan nu era
o frumusețe delicată și amănunțită cu
trăsături fine de bibelou, visuri dulci
de curtezană și eroice devotamente.
Dimpotrivă, avea un trup de perfecță
soliditate, cu proporții suficiente de mari
pentru a fi ridiculizate și cu foarte pro-
zaice dorinți în dragoste. Primii Vis-
contii — italianul șiret, aventurier și
indiscret — scria despre ea:

„Am văzut-o într'o zi coborîndu-se din
trăsură și mi-am dat seama că eu sunt
mult mai slab decât piciorul ei”.

Regele a început s'o iubească în 1667,
în timpul războiului din Flandra. În-
tr'o seară s'a deghizat în haine de sol-
dat elvețian și a intrat în camera, pe
care Athénais o împărțea cu Doamna
de Hendicourt. Aceasta avu discreția de
a se face nevăzută, înlesnind astfel po-
tolirea amărăciunilor regale. Regina,
doamnele de onoare, curtenii, se găseau
cu toții în tabără în Flandra, așa că
întâlnirile amantilor erau îngreunate.
Trăsuri, camere doznice, corturi, orice
loc era un refugiu. Poate cu gândul la
aceste zile de mizerie Ludovic se hotă-
rîri să-și clădească pentru liniștea iu-
birii lui Versailles. Toată gloria arhi-
tectonică a palatului acestuia, decorație
sumptuoasă a grădinilor, bogăția enor-
mă cheltuită cu atâta bun gust și pri-
cepere, se datorase în mare parte voin-
ții Regelui de a-și mulțumi amanta.
Doamna de Montespan ora magnific dă-
ruită. Ludovic însuși își dădea ostenea-
la alegrilor. Iată ce scria într'un bilet
confidențial lui Colbert:

„Doamna de Montespan ține să nu-
dau bijuterii. Dar pentru ca să nu-
lipsească doresc să pregătiți o casetă po-
trivită pentru a conține lucrurile de
mai jos. Lucrul este extraordinar dar
ea nu vrea nici un dar.

„Va fi în casetă un colier de perle, pe
care îl vreau frumos, două perechi de
cercei, una de diamante frumoase și
una din pietre diferite, o cutie de dia-
mante și una din alte pietre. Trebuie
să fie bijuterii deosebite pentru ca să
le poată schimba. Trebuie deasemeni o
pereche de cercei de perle și patru du-
zini de butoni, cu care se vor înlocui
pietrele din mijloc. Vă anunț toate a-
cestea din vreme, pentru ca să le pu-
teți pregăti pe îndelete și oarece trebuie
să fie frumos, să fie, iar ce trebuie să
fie curat să se lucreze cu mare grijă”.

Având astfel de bogății la îndemână

nu s' a de mirare că Doamna de Montea-
pan ajunsese cea mai celebră eleganță
a timpului. Prozența ei la curte impo-
dobia sărbătorile și le dădea un fast,
de care cu drept cuvânt Regele era
mândru. Discreția devenise inutilă. A-
manta monarhului avea la curte o si-
tuație oficială. Primii ambasadori în
audiție, accepta grațios omagiile po-
porului, se complăcea într'o obștească
admirație. În popor era numită „La
belle Madame”. Semnul indiscreției fu-
sesse dat de sus. Doamna de Sévigné
povestindu-i fiicei sale cancanurile de
la curte, îi scrie:

„Eri, la joc, **Quanto** (marchiza o in-
dică în corespondența sa cu acest nu-
me convențional pe amanta Regelui),
își aplecase familiar capul pe umărul
amicului ei (Ludovic). Părea că spune:
„Mă simt mai bine decât oricând”.

DESFRAUL DELA CURTE

Se povestesc aventuri de necrezut de-
spre această lume alcătuită din cea
mai aleasă nobilime, trăită în vecină-
tatea celui mai superb monarh. Bârfelile
cele mai mârșave învrăjbiau în rivalități
meschine femeile, care se ocărau cu vorbe
grele, poreclindu-se cu o seamă de vul-
garități. Se făceau glume grosolane și
sinistre. Într'un cuvânt curtea Regelui
Franței era un loc de destrăbălare pu-
blică, de meschinărie și ridicol. Iar mo-
narhul — cu toate sincerele sale stră-
duinzi — nu se deosebia mult, lăsându-
se terorizat de o femcie și trăind în-
tr'un adulter pretutindeni așiat. Tem-
peramentul amantei era într'atât de a-
prig, încât scenele violente nu erau
rare. Doamna de Montespan își avea
protejați, pentru care orice jertfă era
insuficientă. Unul din ei, Lauzun, voin-
d să se convingă de buna credință a blon-
dei Athénais, se ascunsese sub patul ei
și rămăsese acolo câteva ceasuri, ca
să audă convorbirea cu Regele. Pe de
altă parte bărbatul ei Domnul de Mon-
tespan, nemulțumit probabil de sub-
vențiile recunoscătoare ale lui Ludovic,
prilejua aște scandaluri. Într'o zi, la
Toulouse izbucni o ceartă publică, la
un joc de cărți, când o doamnă îi spuse
în auzul tuturor, încornoratului soț:

— „Ah, Domnule, un rege de pică,
v'a făcut d-stră cel mai mare rău”.

Toate aceste istorii penibile creaseră
în jurul Tronului o atmosferă viciată,
care îngrijora pe toți drept-credincioșii
și pe toți prietenii Regelui. O adevărată
conspirație de moralizare se pune la
cale de către Bossuet și Bourdaloue cu
ajutorul văduvei lui Scarron viitoare
Doamnă de Maintenon. Bun creștin, își
început Regele cedează îndepărtându-și
amanta dela Curte, dar curând ordonă
să fie rechemată. O iubia prea mult
încă. Lui Bossuet, care încearcă să pro-
testeze, Ludovic îi face scurt vorba:

— „Nu-mi spuneți nimic Domnule!
Nu-mi spuneți nimic. Am dat ordine.
Trebuie să fie executate.

Totuși stcaua Doamnei de Montespan
era apusă.

AFACEREA OTRĂVURILOR

La 21 Septembrie 1677, un bilet găsit
în confesionalul Iezuiților, denunță un
proiect de otrăvire a Regelui și a Da-
phinului. Primele arestări sunt ordonate
după o anchetă de două luni și sunt
continuate în cursul anilor următori
până la 1681, dată, la care Regele sus-
pensează procedura. Se simțea compromis

ea însuși prin cineva, care îi privia de aproape: marchiza de Montespan. Relațiile acestea cu bandă de otrăvitori sunt descoperite. Maniacă sau numai superstițioasă, ea îi întrebuița pentru anumite ședințe de magie neagră și de vrăjitorie, făcute pentru căpătarea favorurilor regale. La miezul nopții, în fața unui trup de fecioară murdărit cu lucruri imunde, în apartamentele marchizei se oficia o slujbă religioasă. Marchiza însăși rostia pe urmă jurămintele. Textul unui din ele a fost păstrat în dosarul Afacerii. Iată-l:

„Cei prietenia Regelui și a Dauphinului. Fie ca ea să-mi fie veșnică. Fie ca Regina să fie stearpă, Regele să-i părăsească patul și masa pentru mine, să obțin dela el orice îi voi cere. Fie ca servitorii mei să-i placă, iubită și respectată de seniori, să fiu chemată la consiliile Regelui, să știu ce se petrece acolo. Fie ca Regele să o părăsească și să nu se mai uite la La Vallière și ca Regina fiind gonită, să mă căsătorească cu Regele”.

De câte ori prietenia Regelui părea că se pierde. Athénais invocă spăritele rele, neferindu-se de nici o nelegiuire. Nu s'a sfiit să-și îmbogățească fastul sângeros al vrăjitoriilor sale, cu omorirea mai multor copii și să-și înlăture rivalele — atunci când spiritele rele refuzau să o facă — ucigându-le. Pentru a-și păstra iubirea lui Ludovic, întrebuița — fără nici o grije de sănătatea și viața lui — afrodisiace compuse cu cantaridă și o întreagă varietate de ingrediente murdare, pe care i le introducea pe ascuns în mâncare. Iar când a simțit că eforturile îi vor fi inutile și că gloria îi va apune, a plănuit moartea monarhului. O femeie trebuia să-i lămâneză într'o zi, când, după tradiție, Regele premia poporul, o jalbă acoperită cu un praț otrăvitor. Moartea i-ar fi fost imediată. Complotul însă fu descoperit. Pentru a nu da proporții scandalului, Ludovic nu o gonii pe Athénais dela Curte, dar o lăsa în disgrăție. După zece ani de grele umilinți, femeia plecă la o mănăstire să-și înspășească, chinându-se, oribilele sale crime. Regele se reîntoarce către liniștea și calmul credinței sale de creștin cucernic. Drum usurat de lovăria Doamnei de Maintenon.

FRANÇOISE D'HUBIGUÉ, DOAMNA DE MAINTENON

Era de origină obscură, fiica unui aventurier și a unei femei neînsemnate, orfană de timpuriu și crescută de niște mătuși acre. La 17 ani este obligată să se mărite cu Scarron, scriitorul burlesc și spiritual dar bătrân, rașolit, urât. Modesta provincială se obișnuiește greu cu lumea aleasă cu care se întâlnește acum, dar mult mai greu cu insuficiența conjugală a soțului. Târziu, după moartea lui, avea să-i scrie unui frate: „Eu n'am fost niciodată măritată”. E drept că virtuoașa ei rezervă nu o împiedică să-și găsească răsplata în alte părți. Se cucuște marea ei prietenie cu Ninon de Lenclos, inițiativa ei în anumite taine, montorul virtuților sale. Curtezana scrie într'un loc:

„Scarron era prietenul meu. Soția lui mi-a dat o seamă de plăceri prin conversația sa și, cu timpul, mi-am dat seama că prea este stângace în dragoste. Cât despre amănunte, eu n'am văzut nimic. Dar i-am împrumutat uneori camera mea galbenă ei și lui Villarsaux”.

Umblau svonuri tainice despre strania și insistenta prietenie a celor două

femei, dar oricare i-ar fi fost traiul până atunci, dela 1660, când rămâne văduvă în vârstă de 25 de ani, Françoise duce o viață modestă cu o rentă de 2000 de franci acordată de Regină, întâiu la o mănăstire mai pe urmă în cercurile mondene cele mai cuviincioase.

Dacă încercăm să ne-o reprezentăm, așa cum era în această perioadă a vieții sale, ne găsim în fața unei persoane întru totul mediocră; o frumusețe cuceritoare la început, dar care amorți și se îngheță cu anii; un spirit solid și judicios, cultură, mult bun simț, finețe, dibăcie, farmec o conversație mai mult politicoasă și plăcută decât strălucitoare, împodobită cu toate grațiile și toate eleganțele. Cinstită, credincioasă fără exaltare, o cucernicie rezonabilă, puțin hughenotă. — un temperament rece, o femeie nu prea de inimă — puțin ambițioasă chiar, dar repetăm în totul mediocră.

ASCENSIUNEA

Calitățile cumpănite ale tinerei văduve, atraseră atenția Regelui și a Doamnei de Montespan, care vedeau în ea o admirabilă guvernantă pentru copiii lor oficial știuți. Incredințați ei, copiii ar fi crescut în pază bună și în perfectă discreție, dar Françoise pregeta să dea un ajutor atât de apropiat unui dublu adulter. Fie planurile unor viitoare cuceriri, fie gândul pios de a-i aduce pe cei doi amănți pe calea pocăinții o determinară totuși să primească a crește rețelele amorurilor regale. Lucru nu prea ușor, de vreme ce Ludovic avusese cu amanta sa favorită nu mai puțin de șapte copii. Chiar Françoise povestește undeva:

„Umblam uneori pe jos din doică în doică, deghizată, ducând rufărie, carne, etc. Petreceam uneori nopți într'gi la căpătaiul unuia din copiii holnavi, într'o casă mică în afară de Paris. Mă reîntorceam dimineața acasă printr'o poartă dosnică și după ce mă îmbrăcam, mă urcam în trăsură, trecând prin poarta principală, ca să mă duc la hotelul lui d'Albret sau Richelieu, pentru ca societatea mea obișnuită să nu-și dea seama și să nu-mi bănuiască secretul”.

De toate aceste necazuri, cuvicioase, Françoise este însă înlesnită prin darurile Regelui, care îi acordă și moșia Maintenon într'astfel văduva Scarron devine Doamnă de Maintenon și prestigiul ei crește amenințându-l chiar pe al Doamnei de Montespan. O surdă rivalitate mocnește între cele două femei, izbucnind uneori în scene penibile. Iată una, povestită elevelor dela Saint-Cyr: „Doamna de Maintenon fiind, într'o zi, singură cu Doamna de Montespan, într'o oară extrem de violentă, Regele le surprinse și văzându-le încălzite pe amândouă, le întrebă ce se întâmplase. Doamna de Maintenon luă cuvântul cu sânge rece și îi spuse Regelui:

„Dacă Majestatea voastră vrea să treacă în altă cameră, voi avea cinstea a-i răspunde”. Regele se duse. Doamna de Maintenon îl urmă, Doamna de Montespan rămânând singură. Când Doamna de Maintenon se văzu singură cu Regele, nu îi ascunse nimic; ea povesti asprimea doamnei de Montespan într'un chip foarte viu. Cea mai mare parte din lucru ri nu erau necunoscuta Regelui. Dar fiindcă o iubia încă, voi să o potolească pe Doamna de Maintenon.

Afacerea otrăvurilor aducând disgrăția curtezanei, atenția Regelui se îndreptă către rivala sa. De acum încolo,

dărza Athénais este nevoită să o lăsească pe fosta dădacă a copiilor Doamna de Maintenon povestește în scrisoare:

„Doamna de Montespan și cu mine-am plimbat astăzi împreună brațul, răsând mult. Totuși relațiile între noi sunt mai bune”.

Vă închipuiți scena. La Belle Madam, invinsă, prefăcându-se a-și îmbrățișa rivala. Această disprețuitoare și stăzând, amuzându-se văzând-o la picioarele sale; știa bine că de atunci în ea stăpâna inima și spiritul Regelui.

A DOUA CĂSĂTORIE

Regina murise. Doamna de Montespan căzuse în disgrăție. Regele trecut de cea tinerețe, dar încă puternic și stătos, avea nevoie de o tovarășe credincioasă și înțeleaptă, care știind să mână amantă, să izbutească a fi sfânt. Este de mirare că înfruntând opunerea miniștrilor, se hotără să se căsătorească cu Doamna de Maintenon, făcând acorda titlul de Regină? Își asigură astfel un trai liniștit cu o femeie care cade. Când obosit de multele griji consiliilor de Stat, intra în buduarul țiel, știa că își va odihni privirea pe chip egal, împăcat și surazător. Femeia avea discreția de a-și ascunde proprii necazuri, numai pentru a-l înșenina veșnic îngrijoratul Ludovic. Nu era cru prea lesne. Doamna de Maintenon avea patruzeci de ani, când se căsătorește cu Regele. Timp de 35 de ani împărțea viața unui soț mult prea exigent, avea un ideal de pașnică ferocă și gheșă. Eleganța Monarhului o îngreună. „Cu omul acesta ești obligată să mori simetric” obișnuia să spună. I-a multă vreme de folos, ajutându-l cu numai prin prezența sa odihnitoare și sigarea multor probleme încurcate de Stat.

SFARȘITUL

Regele a fost până la moarte la Doamna de Maintenon dimpotrivă, a bătrânit repede, necăjită de boli și năuită de reumatism. Ludovic a suferit-o respectuos, dar cultivându-și libertatea. A murit în brațele ei și cu regravitate, i-a spus sărutându-o pe frunte: „V'am iubit și v'am onorat tot viața”.

Era sfârșitul decent al unui vestiment, care o clipă nu uitase în agitația lui viață că este Rege.

Edit. Flammarion Paris

Crème Simon

OGGINDA vs.
Vă va spune că

LA CRÈME SIMON

NICI USCATĂ, NICI GRASĂ,
nu erdează, dar fiind unsuroasă
oțtruce în cadavăr în porii pielei
invloarea epiderma, o mlădiază
și avantajează luciul natural
al tenului Dv. Ea menține
Pudra Dv.
PUDRA SIMON